

Саха республикатын
Ньурба улуунун хаһыата
Хаһыат 1937 сылтан тахсар

2023 сыл алтынны
12 күнэ
Чэппиэр ● 40 № (12064)

НЬУРБА

12+

ОГНИ НЮРБЫ

Бүгүнгү
нүмэргэ

Өгөнү оноруу

Киирэпкэ сотору ыаллар
модульнай робот-хочуолга
холбонуохтара/3

Үлэ киһитэ

«Мелиоратор анала - сиртэн
ылыллар үүнүүнү үрдэтии», -
диир Алексей Васильев/4-5

Педагог уонна уһуйааччы сыла

123 сыл стажтаах
Афанасьевтар династиялара/6

Тыа хаһаайыстыбата

Бурдук хомуура түмүктэнэн эрэр

Геннадий АНТОНОВ.

«Ньурбатаабы сүөһү аһылыгын хампаанньата» тэрилтэ дириэктэрэ Александр Илестяров иһитиннэрэринэн, алтынны 9 к. сарсыардаангы туругунан 180 туюнна эбиэс бурдук кууланна.

Улууска бурдук хомуура түмүктэнэн эрэр

Баскыһыанньаҕа АГАТУ устудьуоннара быраактыкаларын дуогабара бүтэн, Дьокуускайга үөрэхтэригэр төнүннүлэр. Инньэ гынан 4 актыбыыс бэтэрээн: Роева Раиса Петровна, Петрова Розалия Дмитриевна, Захарова Татьяна Алексеевна

уонна Степанов Валерий Гаврильевич кэлэн бурдукту кууллаан көмөлөһө сылдьаллар. «Билигин даҕаны бааһынаҕа 30 гааҕа бурдук хомуллара хаалан сытар, ону ылыахпыттын наада, - диир Александр Илестяров. - Бурдукпутун со-

робуун сүөһү-сылгы тэпсэн кэбистэ, ону хайыахпытый. Үлэ-һиттэри наймылаһан бааһына күрүөтүн өрөмүөннэтэ-онгорторо сылдьабын. Комбайнердар уонна таһар тырахтарыыспыт үлэли сылдьаллар. 3 күнүнэн бурдукпут хомуурун бүтэрэргэ былаанныбыт. Былааннаах 250 т хомуллуоҕа дии санаабын.

Мин ити үөһэ куулламмытын эрэ эттим. Билигин 4 аһар тыһыынча кууллаахпыт, ону таһаардаха төһө буолара көстөн кэлиэ. Бурдукпут аһарын нэһилиэнньэҕэ атылыахпыт. Уотурба онгорор собуот кэлиэхтээх, ол кэллэбинэ бурдукпут аһарынан уотурба онгорон удамыр сыанаҕа атыыга тахсыаҕа».

Геннадий АНТОНОВ.

Улуус баһылыга Алексей Иннокентьев уонна «Биир ньыгыл Арасыйыа» баартыйа Ньурба улууһунаабы олохтоох салаатын исполкомун сэкпирэтээрэ Виктория Степанова «Көмүскэл» волонтерскай иис сыаҕар соһуччу бэлэх онордулар.

«Биир ньыгыл Арасыйыа» федеральной партийнай бырайыагынан баартыйа бастакы сүһүөх салааларын икки ардыгар куонкурууска кыайан ылбыт «Аврора» иистэнэр массыына уонна таһас кырыһар электрческэй кыптыгы туттардылар. Итини сэргэ волонтерскай сыах иистэннэн-нэригэр улууска Аҕам саастаах дьонго аналлаах нэдиэлэ ытылла турарынан сибээстээн, улуус баһылыгын Махтал суруктара уонна манна үлэ быһыгар үссэнэллэригэр бородукта

«Көмүскэл» волонтерскай иис сыаҕар дьоһун көмө

«Көмүскэл» волонтерскай сыаха көмө туттарылынна.

кэһии туттарылынна.

Алексей Михайлович олохо-үлэҕэ олус көхтөөх, актыбынай позициялаах сыах иистэннэн-нэригэр ис сүрэхтэн истин махтал сылаас-иһирэх тылларын анаата, көмө инникитин да баар буолуоҕар эрэн-нэрдэ.

СВО-ҕа кыттар буйуттарбытыгар Галина Федорова салал-

татынан дьахталлар наадалаах таһас, мал-сал тигэн көмөлөһөллөр. Өтөр улуус баһылыга СВО зонатыгар төрдүс төгүлүн барыахтаах, онно эмиэ биир дойдулаахтарбытыгар көмөнү тиэрдэҕэ, ол иһигэр «Көмүскэл» сыах онгоһуктарын эмиэ.

«Көмүскэл» волонтерскай иис сыаҕын салайааччыта Галина Федорова санаатын манньк үллэс-

тэр:

«Соһуччу бэртээхэй бэлэҕи тутан олус үөрдүбүт. Кылгас кэмгэ тохтуу-сынньана түһэн баран, аҕыйах хонуктааҕыта үлэбитин сөргүтэн саҕалаатыбыт. Биисинэс-инкубатор муннахтыыр саалатыгар баарбыт.

Бүгүн «Биир ньыгыл Арасыйыа» олохтоох салаата партийнай бырайыагынан кыайан ылбыт иистэнэр массыынатын уонна уруккуттан баҕарар тэрилбитин – «дисковый раскройный нож» диэни улуус баһылыга туттарда. Онон 3 иистэнэр массыыналаннабыт. Бастакы иистэнэр массыынабытын урбаанныт Алексей Егоров бэлэхтээбитэ, онтон Ньурба к. баһылыга Геннадий Игнатьев тэрилтэлэр харчыларынан көмөлөһөн иккис «Аврора» иистэнэр массыына уонна оверлок биэрбитэ.

Баһылыкпыт биһиэхэ аһылыккытыгар диэн аһылык аҕалбыта да наһаа үчүгэй, уот болдьох бүгүн саахарбыт бүтэн саахара суох чэй иһэ олобуппут. Аҕа баһылыккытыгар мэлдьи махтанабыт. Биһиги сыахпыт үлэтин саҕалааһыттан улуус дьаһалтата да, мэрия да төһө кыалларынан көмөлөһөллөр, көрдөһүүбүтүн истэллэр.

СВО-ҕа кытта сылдьар буйуттарга көмөлөһөргө ыңгыры таһаардыбыт даҕаны, нэһиликтэр уонна Ньурба куорат олохтоохторо ким төһө кыахтаабынан, иистэнэргэ даҕаны, матырыяалынан да көмөлөһө ололорлор. Билигин убаһа кутуруга наада буолла, уолаттарбытыгар сизинэн стелькалары тигиэхпит. Иистэнэргэ, наскы баайарга саптар уо.д.а. наадалар.

Биһиэхэ сүбэ-ама да наада, ыйан-кэрдэн биэрэн, манньк наада диэн. Холобура, сыһааналты тахсыбатын курдук, СВО-тан кэлбит уолаттарбыт эмиэ туох наадатын бэйэлэрэ кэлэн этэллэрэ, сүбэлиллэрэ эбитэ буоллар диэн санаалаахпын».

Алтынньы 6 к. V ынгырылаах улуус Сүбэтин бастакы тэрээнин сиссийэтэ ытылынна. 19 дьокутааттан СВО-ба кытта сылдыар Нургун Дмитриевтэн ураты, 18 дьокутаат бары бааллар. Манник түгэннэргэ үгэс буоларын курдук, дьокутааттартан аҕа саастаахтара ыгтар, онон сиссийэ үлэтин киин быбардыыр окуруктан Валентина Васильева салайан саҕалаата. Улуус

V ынгырылаах улуус Сүбэтин бэрэссэдээтэлинэн Нюргуяна Михайлова талылынна

Сүбэтин 15 сыл устата салайан үлэлэпит Сергей Евсеев куйаар ситиминэн холбонон эбэрдэлээтэ, улууспут инники сайдытын туһугар биер санаанан күүскэ үлэтиллэригэр алгыһын анаата.

Бастакынан улуус Сүбэтин маннайгы тэрээнин сиссийэтин 3 киһилээх мандатнай хамыһыйата талылынна. Мандатнай хамыһыйа аатыттан Иван Гаврильев балаһан ыһын 8-10 кк. быбардыр түмүктэринэн улуус Сүбэтин дьокутааттарын боломуочуйаларын билинэр туһунан быһаарыны ааһан иһитиннэрдэ. Дьокутааттар биер сүбэнэн бу быһаарыны уонна улуус Сүбэтин бастакы тэрээнин мунһабын регламенын бигэргэттилэр.

3-с боппуруоһунан улуус Сүбэтин бэрэссэдээтэлин туһунан боппурус көрүлүннэ. Саҕа талылы-

быт дьокутааттары эбэрдэлээн улуус баһылыга Алексей Иннокентьев тыл эттэ уонна улуус Сүбэтин бэрэссэдээтэлигэр улахан уопуттаах дьокутаат быһытынан Нюргуяна Михайлова кандидатуратын киллэрдэ. Дьокутаат Нургун Дмитриев улуус Сүбэтин бэрэссэдээтэлигэр туруоруммут сайабылыаннаһын ыһытты. Дьокутааттар дьүүлэхэн уонна Нюргуяна Михайлова информациятын истэн баран, кистэлэн куластааһынынан биер санаанан Нюргуяна Михайлованы улуус Сүбэтин бэрэссэдээтэлинэн таллылар.

Нюргуяна Михайлова улуус дьонуугар-сэргэтигэр биллэр салайааччы: 2004 сылтан улууска дьонус фонданы өйүүр фонда, урбааны өйүүр Киин салайааччытынан үлэлээн кэллэ, кэлигини дуоһунаһа – урбаан, эргиэн уонна олохтоох онорон таһаарыы департаменын салайааччыта. Өрөс-

пүүбүлүккэ биллэр-көстөр көхтөөх уопастыбанньык. 1,2 уонна 3-с ынгырылаах Нурба к. Сэбиэтин дьокутаата, 4-с ынгырылаах улуус Сүбэтин бүддьүөккэ уона экэнэмичэскэй бэлиитикэҕэ бастайааннай хамыһыйатын бэрэссэдээтэлэ, «Биер ньыгыл Арасыйы» баартыга оройуоннааҕы политсоветын чилиэнэ, Нурбатааҕы техлидэй Салайар сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ, улуустааҕы остуол оонньууларын Федерациятын бэрэссэдээтэлэ.

Улуус Сүбэтин бэрэссэдээтэлин солбуйааччытынан Убайааннааҕы быбардыыр окуруктан дьокутаат Иван Акимов талылынна. Сиссийэҕэ дьокутааттар 7 бастайааннай хамыһыйаны бигэргэттилэр, хамыһыйалар бэрэссэдээтэллэрин уонна чилиэннэрин таллылар. Бэрэссэдээтэллэринэн буоллулар: сокуоннаска, олохтоох салайыныыга, бас билиигэ уонна эколо-

гияҕа бастайааннай хамыһыйа – Леонид Владимирович Ушканов; бүддьүөт, үп уонна нолуок бэлиитикэтин хамыһыйата – Данил Валерьевич Иванов; аграрнай бэлиитикэ, урбаан, үлэ уонна дьарыктаах буолуу хамыһыйата – Юрий Багкалиевич Елеусизов; тутуу уонна ОДБКХ хамыһыйата – Альберт Алексеевич Васильев, социальная бэлиитикэ, үөрэх уонна култуура дьыалатыгар хамыһыйа – Мотрена Прокопьевна Захарова; патриотическай иитиигэ, уопастыбаннай тэрилтэлэргэ уонна СВО дьыалатыгар хамыһыйа – Валерия Гаврильевна Владимирова; мандатнай хамыһыйа – Иван Дмитриевич Гаврильев. Бастайааннай хамыһыйалар бэрэссэдээтэллэрэ улуус Сүбэтин Президиумугар киирэллэр. Улуус Сүбэтин бэрэссэдээтэлэ Нюргуяна Михайлова дьокутааттарга даһабырыанналарын уонна значоктарын туттарда. Сиссийэҕэ кыттыбыт салайааччылар дьокутааттарга ситиһиллээх үлэни баҕардылар.

Геннадий АНТОНОВ.

Нэдиэлэ сонуннара

Олоҕу-дьаһаҕы хааччыыны

Ааспыт нэдиэлэҕэ гражданскай обороноҕа уонна антитеррорга үөрэхтэр ытылыннылар. Тизмэлэрэ: Убайаанна хочолунай дэлби тэптэрииттэр уонна «Аэронавигация Северо-Восточной Сибири» филиалын территориятыгар дэлби тэби буолбут диэн. Үөрэххэ Дьокуускайтан кэлбит ФСБ уонна ИДМ үлэһиттэрэ кытыннылар. Сылга 2-тэ манник үөрэхтэри бытарга, улахан тэрилтэлэр үөрэххэ бэлэм буолуохтаахтарын туһунан этилиннэ.

Ааспыт нэдиэлэҕэ полицияҕа 60 сайабылыаннаа кирирдэ, буруй оноруутун сибикитин булуу туһунан араапар – 13, массаньыктааһын – 6, өлөрөрүнэн куттааһын – 2, буруйу билинэн полицияҕа кэли – 1, административнай буруй – 5, 9 киһи эчэйэн балыһаҕа көрдөрүннэ. Нэдиэлэ устата барыта 65 бороотуол толорулунна, ол иһигэр ГАИ отделынан – 49, ыстарааптыр стоянкаҕа 2 массына туруорулунна, правата суох – 2, итирик туруктаах 1 суоппар тутулуннулар.

Тэрээниннэр

Улууска аҕам саастаахтар декадаларын чэрчитинэн араас тэрээниннэр, Аан дойдутааҕы учуутал күнүгэр аналлаах тэрээниннэр буоллулар. 04.10.23 с. улуус баһылыга Алексей Иннокентьев уонна Нурба к. баһылыга Геннадий Игнатьев ДИПИ-гэ тиийэн кырдыаҕастары эбэрдэлээтилэр. Ити күн эбиэттэн киһэ Сунтаартан дэлгээссийэ кэлэн манна оморор биер дойдутаахтын эмиэ эбэрдэлээтилэр. 06.10.23 с. V ынгырылаах улуус Сүбэтин маннайгы тэрээнин сиссийэтэ ытылынна, улуус Сүбэтин бэрэссэдээтэлинэн Нюргуяна Михайлова талылынна. Улуус Сүбэтин бастайааннай хамыһыйалара 5-тэн 7-гэ диэри улаатта, бэрэссэдээтэллэрэ уонна чилиэннэрэ талылынна.

Култуура үлэһиттэрин сэминээрэ ытылынна.

Доруобуйа харыстабыла

Нэдиэлэ устата 41 киһи ОРВИ-нан ыарыйда. Санрейс улуус иһигэр 2-тэ уонна Дьокуускайга 1-дэ көттө. 2 оҕо төрөөтө, 2 киһи ыалдьан өллө. Гриппол вакцинацията бытаан, 5323 киһи быһыны ылла, онтон 3274 – улахан дьон, уоннааҕыта оҕолор. Өрөспүүбүлүккэҕэ ковид уонна ОРВИ элбээн эрэринэн сибээстээн, Нурбатааҕы ДИПИ-гэ СӨ үлэҕэ уонна социальная сайдыыга министриин бирикээһинэн ааспыт бэтинсэттэн карантин олохтонно.

Тыа хаһаайыстыбата

Москваҕа «Көмүс күһүн-2023» агропромышленнай быыстапкаҕа Саха сириин дэлгээссийэтэ 48 мэтээли ылла. Ол иһигэр племенной уонна табаарынай сүөһү иитиитин сайыннарыыга үрдүк көрдөрүүлэрин иһин «Күндээдэ» АУо кыһыл көмүс мэтээлинэн бэлиэтэннэ. «Саха сүөһүтэ» ГКП ынаһын арытытын, ис үөрэтин уонна «Мэнгэдьэк кымыһын» иһин 3 кыһыл көмүс мэтээлгэ тигистэ.

Бу нэдиэлэҕэ эбиэс бурдук хомуура бүтэр. Үүт соҕотуопкатын былаана 89% туолан иһэр.

Ыччат бэлиитикэтэ

Ыччаттар аҕам саастаах дьон нэдиэлэтин чэрчитинэн араас аахсыйалары, тимуровскай үлэһити ытытылар. Ол иһигэр «Корзина добра» аахсыйанан аҕам саастаах дьон маһаһыннарга атыыласпыт астарын ыччаттар төлөөтүлэр, бэтэрээннэргэ хаһааттарга суруйтарыы ытытылар.

01.11.23 с. диэри уопсайа 1 мөл. солк. суумалаах улуус баһылыгынан грантовай куонкуруугар НКО-лар уонна ТОС-тар сайаапкаларын туталлар. 13.11.23 с. - бырайыактары көмүскээһин, онтон кыйаһылаахтарга үп тырыллыаҕа.

Спорт

06.10.23 с. Нурбатааҕы ДЮСШ дириктэринэн Леонид

Николаевич Васильев ананна. Кини үрдүк физкултурунай үөрэхтээх, СГУ-ну 2006 с. бүтэрбитэ, оскуолаларга физкултуура учууталынан, ДЮСШ преподавателинэн, улуустааҕы спорт управлениетыгар кылаабынай исписэлиинэн, кэлин Хаҥалас оскуолатын дириктэринэн үлэлээн кэллэ.

Ааспыт нэдиэлэҕэ Нурбаҕа хаамы күнэ, боксаҕа Дьокуускайтан уонна ыаллыгы Бүлүү улуустарыттан, Нурбаттан барыта 94 оҕо кыттыылаах боксаҕа аһаҕас күрэхтэһии буолла.

Октябрьскай нэһилиэк

Субуотунньуктар тэриллэн, 3 сиргэ сыбаалка буолан сыһыта хомулунна. Дизайнер, худуоһунньук Елена Каган кэлэн 3 күн үлэлээтэ, тутулла турар норуот айымньытын дьэтин дизайнын оноруохтаах. Бэдэрээтчит «Региональной сайдыы» ХЭТ салалтатын кытта көрүстэ.

Нурба куорат

Кыһынҕа бэлэмнэни бара турар. Ст. Васильев уул. «ямочнай» өрөмүөнэ ытытынна. 06.10.23 с. мэрия субуотунньук тэрийэн, 13 СВО кыттыылаахтарын дьэ кэргэнигэр оттук маһы бэлэмнээн киллэрдилэр. Аҕам саастаах дьон нэдиэлэтин чэрчитинэн тыыл бэтэрээннэригэр уонна сэрии сылларын оҕолоругар 205 аһылык нобуора туттарылынна. «Кыталык» КД-гар чэй иһиилээх үөрүүлээх тэрээнин ытытынна.

Убайаан уул. уонна Макара Семенов уул. суол болотунатын үрдэти үлэтэ саҕаланнаҕа, «Западный» микро-оройун уул. гравий кутулуохтаах. Нурба к. 12 элбэх кыбаргыраалаах дьэһилэригэр өрөмүөн ытытынна, эһиил 20-чэ дьэһэҕэ былааннар. Кировтааҕы чох разреһа 2 улахан санитарнай туочуканы сангардан онордо. Куорат үрдүнэн барыта 52 бөх хомуллар туочуката чөлүгэр түһэриллиэхтээҕэ былааннар.

Улуус дьаһалтатын пресс-сулууспата.

Оскуола

Аан дойдутааҕы учуутал күнүн бэлиэтээтилэр

Геннадий АНТОНОВ.

Алтынньы 5 к. Нурба к. «Кыталык» КД-гар Аан дойдутааҕы учуутал күнүгэр аналлаах үөрүүлээх тэрээнин буолан ааста. Улуус 25 оскуолатыттан уонна 23 оҕо уһууаһыттан кэлэн, сааланы толору мустубут үөрэх эйгэтин үлэһиттэрин уонна бэтэрээннэрин улуус баһылыга Алексей Иннокентьев, Нурба к. баһылыга Геннадий Игнатьев, үөрэх управлениетын салайааччыта Федор Ушканов, улуустааҕы үөрэх үлэһиттэрин идэлээх сойууһун кэмистиэтин бэрэссэдээтэлэ Меркурий Таюрскай идэлээх бырааһынньыктарынан истинник-иһирэхтик эбэрдэлээн, махтал сылаас тылларын анаатылар.

Алексей Иннокентьев улуус салалтата үөрэх эйгэтин матырыйаалынай-тэхиничэскэй базатын тупсарарга, үөрэх тэрилтэлэрин каадырдарынан хааччыыны уонна педагогтар идэлэрин үрдэтиигэ ыгтар үлэтигэр уонна инники сорукуттарга тохтоото. Тыа сиригэр учууталлары олохсунан үлэлэтэргэ сударыстыбаннай бырагыраама баар буолуохтааҕын, улуустааҕы үөрэх салаатыгар күүстээх методическай отдел тэриллэн үгүс үлэни ыгыахтааҕын, учууталлар Нурба к. уонна улуус уопастыбаннай олоһор көхтөөхтүк кытыахтаахтарын бэлиэтээтэ.

Бырааһынньык күн бастын үлэлээх педагогтар уонна бэтэрээннэр бэлиэтэннилэр. Ол иһигэр Нурба к. «Сардаана» оҕо уһууаһын салайааччыта Анастасия Филиппова уонна Марха

оскуолатын учуутала Софья Иванова - «РФ үөрэҕин эйгэтин бочуоттаах үлэһитэ», Саргылана Алексеева (Сүлэ оскуолаты), Ольга Гуляева (Убайаан оскуолаты) - «СӨ үөрэҕин эйгэтин туйгуна», Ариан Иванов (Марха оскуолаты) «СӨ үөрэҕин тиһигин бочуоттаах бэтэрээн» ааты сүктүлэр. Анисья Васильеваҕа – РФ Бочуотунай грамотата, Акулина Андрееваҕа (Нурбачаан оскуолаты) уонна Анна Павловаҕа (Убайаан оскуолаты) - «Учууталлар учууталлара» бэлиэ, улуустааҕы үөрэх управлениетын салайааччытын 1-кы солбуйааччыта Лена Котоконоваҕа «Нурба улуунун социальная-экэнэмичэскэй сайдыытыгар кылаатын иһин» бэлиэ туттарылынна. Үөрэх эйгэтин элбэх үлэһиттэрэ уонна бэтэрээннэрэ мантан да атын наһарадалары туттулар. Сыанаҕа саҕа үлэһити кэлбит учууталлары ынгыран эбэрдэлээтилэр. Тэрээнини үөрэх тэрилтэлэрин бэртээхэй эбэрдэ кэнсиэрэ киэргэттэ.

Быйылгы үбүлүөйдээх сылларын бэлиэтиир Нурба к. 2 №-дээх оскуолатын (оскуола 70 сыла), Сүлэ оскуолатын (оскуола 115 сыла) салайааччылары Игорь Тимофеев уонна Илья Герасимов, Өгөлдөө оскуолатын (оскуола 100 сыла) бэрэстэбиитэлэ тахсан тэрээнин кыттыылаахтарыгар сюрприз онорон, түбэһиэх оморор миэстэлэринэн ааттаан көрөөччүлэргэ соһуччу бэлэхтэри туттаран үөртүлэр.

Учуутал күнүн үөрүүлээх бырааһынньыктын сырдык сыдыаһы уотунан уруйдаан түмүктүүрдүү улахан сценическай феерверк уота күлүмүрдүү сандаарда.

 Өнгөнү онгоруу

📍 "Арыылаах" ХЭТ генеральной дириэктэрэ А.Н. Тихонов.

Аан дойду нэһилиэнньэтин ахсаанын үөрэтэр экспертэр ааҕан-суоттаан быһаарбыттарынан 2050 сылга производство араас салааларыгар үлэһит илии аҕыйыра сабаҕаланар, ол оннугар 80+ саастаахтар лаппа элбиэхтээхтэр.

Олох хаачыстыбата уонна таһыма үрдүү турарынан олоҕу олоруу орто сааһа улаатара үөрүүлээх, уһун үйэлэни тунугар, дьол буоллаҕа. Ити маннайгыта. Иккиһэ. Билэрбит курдук, билигин оҕолонуу сыһыппаралара "ура" диэн баран түөһү охсуна-охсуна уруйдуртан ыраах соҕустар, ити үөһэ этиллибит кэмнэ үлэһит кыахтаах саастаахтар аҕыйыылара дьарханыйылаах. Хайдаҕын да иһин 80+ саастаахтарынан үлэ ырынагын миэстэлэрин толоруллубат, сүрэх баҕатын сүһүөх уйбат диэн буоллаҕа.

"Х чааска" эрдэттэн бэлэмнэнэри өйдөөхтөр түүлээх холбукаларыгар буһарбыттара быданнаата, хамсааһын тахса турар - производствоҕа, промышленнай эйгэҕэ уонна өнөрү онгорууга. Ол тугуй диэ? Хоруй: роботизация, аныгы технологиялар көмөлөрүнэн компьютерга, смартфонга киллэрэн киһи үлэтин солбуйуу, автоматизациялааһын.

Хомойуох иһин, биһиги дойдубутугар өстөөх сыһыаннаах судаарыстыбалар роботизацияҕа инники иһэллэр. Холубур АХШ, Германия, Италия, Дания о.д.а. Маны таһынан Собуруу Корея, Япония промышленнай производствонь роботтааһына иннилэрин биэрбэккэ иһэллэрин санатыхаа. Аны туран доҕордуу сыһыаннаах кытайдарбыт эһиһилгэнэн эһин роботизацияҕа эмиз "супер" буолалара кэтэһиллэр.

Биһиги хардыбыт бакаа киэнэ суох, тоҕо диэтэххэ санкциялар иннилэригэр робот микросхемаларын, процессордарын о.д.а. комплектоушайдарын арҕаалартан ыла олорбуппут. Билигин номнуо бэйэбит олору онгоруу эрэбит, бириэмэ эрэ наада, арҕаангылары ситиэхпит, кэлин өссө аһара түһүөхпүт. Эркин курдук эрэннэххэ, "завтра будет лучше, чем вчера" диэххэ.

Бири эбэн этиэм. Роботизацияны, тыа киһитин сиэрин быһытынан, биһигиттэн кыйыраах өйдөбүл диэн толкуйдурум. Онтум баара учуонай-

«Арыылаах ХЭТ»: кыһынга бэлэммит

📍 Киирэпкэ модульнай робот-хочуол турар миэстэтэ онгоһуллар.

дар этэллэринэн кини өссө тыа хаһаайыстыбатыгар улаханньык туһалыахтаах эбит: оҕуруттарбытыгар, теплицаларбытыгар, сүөһүттэн ылыллар бордудуксуһаны онгоруу таһаарыга эһин. Үчүгэйи кэтэһиэхпит да кэтэһиэхпит, кэлтэгэй буолбаппыт чуолкай.

Онтон бу ааҕа олороргутун суруйарбар Таркаайы нэһилиэгин Киирэпкэ участкагар "Арыылаах" ХЭТ модульнай хочуол, судургуттааха робот-хочуол аҕалан үлэлэтэри сылдьара олук оҕуста. Маны истээт утуһай-аһыыр умнулунна, тута тэрилтэ гендириэктэрэ А.Н.Тихоновтыын кэпсэттим.

●●● - **Алексей Николаевич, эн салайар "Арыылаах" өрөспүүбүлүкэ аныгы кэм биһираты тэрилтэтинэн сыаналанар, эйигин пиардыр сыаллаах эпэтим, үлэн-хамнаһын оннук. Корпоративнай ой-санаа улахан компанияларга, бөдөн офистарга эрэ силигилээбит диэбитим тилиһэ тигэргэннээх "Арыылаахпар" баарыттан сүргэм көтөбүллэр. Эн салайар кэллэктиибин робот-хочуолу боруобалыахха диэн биһир киһи курдук быһаарынан Киирэпкэ субу аҕай киһи үлээри турар, дьэ онон быһа-ото кэпсии түс эрээ...**

●●● - Саха киһитин сиэринэн маннай аар айылҕабар махтаһыан: үтүү да сайын ааста, кэһиһиллэрдээх да күһүн күөрэйдэ. Үлэһиттэри тыа дьоно сайын күөх быйагы дэлэйдик сомсонор Моруос оҕонньору үөрэ-көтө "кэл" диһиллэр, бэл диэтэр сыһыанар путевкалартан акаастаммыттара. Ити да буоллар Хангаластан кэргэнниһилэр профилакторий көдүүстээгин биллилэр.

Эргитэн-урбатан эпэпкэ судургуттааха тэрилтэм нэһилиэнньэҕэ сылааһы биэрэр,

📍 Модульнай робот-хочуол контейнер иһигэр турар.

📍 Аканаҕа өрөмүөн кэмигэр.

онтон салалта хас биһирдүү үлэһиккэ "погода в доме" диэни өрө тутар. Этэннэ олорор дьэ кэргэн үлэтэ хайаан да күүрүүлээх, таһаарылаах буолар.

Хочуолунайдарга өрөмүөн үлэлэрэ үксэ сезон сабыллаттын кытта бүппүттэрэ, аҕыйагы күһүн ситэрибит. Улахан кыамталаах хочуоллар кэлбиттэрин туруордубут, инньэ гынан чааһынай секторга нэһилиэктэринэн ыаллар киһин ситимнэ холбонуулар түргэтиир.

Холубур, Маалыкай, Акана, Киирэпкэ, Маар биһир өттө о.д.а. Инникитин былаанга Өнөлдөө, Маардаагы техникум бааллар, үлэ фрона салгыы кэһии туруоҕа. Биһиэхэ гаас суоһунан сылыты боппуруоһа актуальнай, билигиннэ биһиги онгоруу өнөбүтүгэр наадыһы улаата турар.

Дьэ аны Киирэптээҕи модульнай хочуолга тохтуоһа, кини Красноярскайдаагы собуот онгоһуга. Маны былырын аҕалтарбыппыт, тутуу былдьаа охсон туруорбатаһыт, үлэһиттэри саналаһын истиһиппит-үөрөппиппит. Аныгы олох хаамытыттан хаалыаһа, робот-хочуолу боруобалыахха диэн буолбута, а.э. бу сезонна хочуол апробацияны аһыахтаах, биһиги айылҕабыт тыйыс усулбуһууһугар. Билэһин, саха сэрэнэрин сөбүлүүр, ол сөп даһаны.

Маннай утаа модульнай хочуолга (киһи контейнер иһигэр турар) холбонуохтар элбикэ кэриһинээхтэрэ, сыһыа апробация кэнниттэн дэһиллэр дьоннор. Онон 3 ыал холбонор. Тоҕо роботизацияны ылыһын диэтэххэ хоруйа сыччаах биһир - дьонум үлэтин чэпчэтээри. Хочуол вай-файынан, смартфонунан салаллан үлэһиир. Апробация

этэннэ аһарыгар мэкитиэтигэр, Үрүң Айылылартан эмиз көрдөһөбүт, табылларыгар бары да санаабыт бөһөх.

●●● - **Бырастыгы гын, эриэхбэй боппуруоһу ыйытыам. Ойуур хаххалаах кырдыаҕас тыа киһитин быһытынан. Робот-хочуол арай үчүгэйдик үлэлээн бэйэтин көрдөрдүн, очотугар били эһэр "оптимизация" дэнэр тиэргэнгэ киһирэн кэллин, үлэһит штата сарбыллыа суоҕа дуо?**

●●● - "Эһиилги бил баһын..." диэбитти билигин бу туһунан этэр табыҕаа суох. Урутаан да буоллар толкуйбун тиэрдим: "Арыылаах" ХЭТ хас биһир үлэһитин, дьэ кэргэнин олохторо дьаһахтара бу уустук кэмнэргэ кыра да охсууну ылбаттарын тунугар үлэлээн-хамсаан кэллэ. Бу тэрилтэ туох да иһин тулланнаабат биһиринсибэ, үлэһит истиилэ, үгэспит, корпоративнай интэриэспит. Онон ким даһаны саарангы-саарбахтыы сылдьыа суохтаах.

Үөһэ үлэһит хайысхата кэһии турар диэбитим, өр сылларга илиһилэрин харалаабыт, сүрэхтэри сылааһын биэрбит, тургутуулары чиэстээхтик ааспыт хохууттарбыт хаарга хаампаттара, сийккэ сизлбэтэрэ чуолкай. Аны туран модульнай хочуоллар халҕаһаны анһан киһириллэрэ ыраах, маассабай буолуу эрдэ.

Ол да буоллар сайдылытын дьүөрэһии хаамсары кэм-кэрдий ирдийр, саһаны-сонуну туһана сатыыр ордук. Киһир сирдэргэ роботизацияны ай-халлы көрсөллөр, тоҕо диэтэххэ күн бүгүн үлэ ырынага

кэһиир. Урукку үлэттэн уурай-быттар перепрофизация диэни аһаллар, атын идэлэри баһылыллар.

Киһиник толкуйдаатахха, роботизация бүтүн аан дойдутаагы процесс, ким да аптаах арбаһаһы бүрүнэн куоппат. Биһиги модульнай хочуолу боруобалыаһыт, тунугар бу эмиз улахан үөрүү, табыллыаһытына сэмэй ситиһини активтыгар киллэриэхпит.

●●● - **Алексей Николаевич, түмүккэ эйигин "развиватор салайааччы" диэн өрдөөбүтэ биэрбит тус сыанабыл бүгүн өссө диригинник чингэттим, үлэ-хамнас үрүлүйдүн!**

Киирэптээҕи хочуолунай-дар старшай үлэһитэ А.П.Даниловтыын кэпсэтии эмиз сырдыгы эрэ саһар. Үс көмүстээһэр күндү кыра оҕолордоох ыал халын хаххата, суон дурдата оператордырын таһынан 20-тэн тахса төбө сүөһүнү кэргэннээн көрөллөр, кыстыкка отторо дэлэй, ордор үүттэрин 4 тн туттаран дьөһүһаттылар.

Модульнай хочуол күһүөрү Киирэпкэ кэлбитэ, үлэһиттэр сып-сап мөхсүнэн контейнер турар сиригэр цемент кутан, үс ыалга трассаларын тардан көрүөх бэтэрээтигэр бүтэрибиттэрэ. Соторунан запусытыллар. Ариан Павлович хочуол дробилкаламмыт чоһунан оттууларын, сылааһы тутан турарын, уот бардаһына бэйэтэ холбонорун о.д.а. интэриэһинэйдэри соһуйан олоро түһүөхпэр диэри кэпсэтэ.

Уолаттар бары туруу үлэһиттэрин, бэрээдэк баар дьонун эбэн сэхэргээтэ, саһа хочуол запусанарыттан астыналлар эбит.

Даһатан санаттахха, Киирэпкэ онон 2 хочуолламмыттар. Уруккуттан үлэлэтээччи оһуоланы, кулуубу уонна чугастаагы ыаллары сылытар, кыамтата улахан, оператордар алтыалар, ааспыт сезонна биһир да саахалы таһаарбатахтара, онон киһилэр убаастабылга сылдьаллар. Таһаарылаах үлэни баһарыахха!

Мархатаагы кууста начальнига А.Г.Солтуев нэһилиэккэ аҕыйах хонугунан кварталтан 5 ыала сылытар ситимнэ холбононнор үөрүүлэрэ үрдүөһүн тоһоһолоото. Алексей Герасимович "Арыылаах" ХЭТ өнгөнү онгорууга социальнай хайысхалааһын бэллээтэ. Ол курдук хас да сылааһыт тыйыл, үлэ бэтэрээнигэр, соһотох ийэҕэ о.д.а. сылыты ким хайа иннигэр киһирэн "абыраллаах Арыылаах" диэн ааттаммыттар. Бу да сырыга социальнай хайысха эмиз тутуһуллубут, инньэ гынан махтал тыллара өссө үрүлүөхтэрэ турдаҕа.

Халлаан туран биэрэн үлэлэр үмүрүйэн эрэллэр, аны аҕыйах хонугунан "ой, мороз, мороз, не морозь меня" дирибит кэһилэ.

Онтон онно "Арыылаахтар" ох курдук онгостубут буоланнар дьон-сэргэ кырыа кыһынтан саллыбат, саатар эрэ кэллин диэрэ оруннаах.

Афанасий ИВАНОВ.

СӨ-гэр – Үлэ, улууска – Олохтоох онгортон таһаарыны сайыннары сыллара

Хас биирдии киһи олоһор үбүлүйдээх даата – улахан үөрүүгэ сокуоннай төрүөт эрэ буолбатах. Үбүлүөй – хаһан баҕарар киһи олоһор бэлиэ түгэн, бу түргэн тэтимнээх олохпугар «чу гынан» тохтуу түһэн олонорон кэлбит олоххо, онһуллабут үлэбэ түмүк онгостор кэм. Ким эрэ халтай олонорон ааспыт олоһун иһин кэмсиниэбэ, оттон ким эрэ астына уонна киэн тутта санаба.

ТХМ иһинэн Мелиорация управлениетын Нурбатааҕы филиалын салайааччыта, быйыл саас кулун тутар ыйга олоһун орто омурдана буолбутун бэлиэтэбит Алексей Васильевка үөрэригэр уонна киэн туттарыгар төрүөттэр аҕыйаба суохтар. Кини мелиорацияга 21 сыл бэриниилээхтик үлэлээн кэллэ.

Ааспыт ый ортотугар Дьокуускайга «Ас-үөл-2023» өрөспүүбүлүкэтээҕи быыстапка-дьаарбанкага Алексей Васильевка РФ Тыа хаһаайыстыбатын министристибэтин Махталын туттардылар. Бис оҕотуттан саамай кыралара, тапталлаах игирэ кыргытара быйыл Ст. Васильев аатынан Нурбатааҕы элбэх хайысхалаах гимназия боруогун маннай атылаан, бастакы кылааска үөрэнэ киридилэр.

●●● – Алексей Борисович, Эн оҕо сааһыг хайдах ааспытын туһунан кэпсээ эр. Ханна төрөөбүккүнүй, дьонун кимнээх этилэрий?

●●● - Мин төрүт Убайааммын, үөскээбит-улааппыт дьыэм тэрилтэбиттэн суол унуор Механизатордар переулуктарыгар турар. Ийэм Мотрена Алексеевна Васильева Маарга МТС-тан саҕалаан, онтон Нурбага киирэн «Сельхозтехникага» 30-тан тахса сыл устата экэнэмиис-бухгалтерын үлэлээбитэ. Аҕам Борис Маркович Васильев Новосибирскайга үөрэнэн тутуу үөрэбин бүтэрбитэ, онон үйэтин тухары тутууга сылдыбыта, прорабынан эһин үлэлээбитэ.

Бииргэ төрөөбүттэр иккиэ этибит. Убайым Васильев Андрей Борисович Убайаан начальнай оскуолатыгар саҕа дириэктэринэн ананан үлэлээн-хамнаан иһэн такси авариятыгар түбэһэн, ол содулугар эдэр сааһыгар бу сиртэн күрэммитэ.

●●● – Эн хаһан мелиоратор буоларга быһаарыммыккыны? Тоҕо бу идэни талбыккыны уонна ханна үөрэммиккыни?

●●● - Мин мелиорация тэрилтэтигэр 2002 с. кирибитим. Оччолорго «Гидрант» ГУП сүрүннээн тутуунан дьарыктанара. Гидротехникскай тутуулары, гаражтары, хочолунайдары, атын даҕаны эбийиэктэри туталлара. Мин бэйэм

эмизэ тутуу үөрэхтээхпин, 2001 с. СГУ инженернэй-техникскай факультеты бүтэрэн инженер-технолог-тутааччы идэтин баһылаабытым.

Дойдубар кэлэн манна үлэ көрдөһөрбөр, улуус баһылыгы 1-кы солбуйааччыта Макар Семенов халаантан эмсэҕэлээбит Ленскэйи чөлүгэр түһэриигэ үлэлээн бэйэҕин көрдөр, онтон кэллэххинэ үлэ миэстэтин толкуйдуохпут диэн ыспыта. Онон Ленскэйи баран чөлүгэр түһэрсэргэ үлэлээбитим, 3 дьыэни тутуспутум. Эһилигэр ыам ыйыгар «Гидрант» ГУП-ка Ариан Афанасьев ыңыран, тутуу маастарынан кирибитим. Онтон кылаабынай инженердээбитим, 2014 сыл сэттинниттэн тэрилтэ салайааччытынан анаабыттара.

●●● - Олохтор сабыдыалаабыт настаабынныккынан кими ааттыгыны?

●●● - 4-с кылааһы бүтэрээт, сайын Убайаан оскуолатын лааҕырыгар сылдьан оччолорго ММС (Машиннай-мелиоративнай ыстаансыя) Кураан бааһыналарыгар мутук ыраастыыр этибит. Үлэбэ систыым оннук саҕаламмыта. Биһиги саасты дьон үксүбүт ЛТО нөҕүө аастахпыт. Онон үлэбэ настаабынныктарым диэн Убайаан оскуолатын ааттыбын, онно сүрүннээн лааҕырдар салайааччыларынан үлэлээбит учууталларбын.

Бастаан үлэһит быһытынан үлэбин 1990 с. «Сельхозтехника» холбоһук тракторнай мастарыскайыттан саҕалаабытым. Киэһэнни оскуолага үөрэнэ-үөрэнэ үлэлээбитим. Онно Семен Данилов диэн слесарь бастакы настаабынныгым этэ. Онтон аармыйага баран сулууспалаабытым.

1993 с. кэлэн «Гидрант» ГУП-ка пилорамага оробуочаһынан кирибитим, пилорамсигынан Сабычиков Меркурий этэ. Эһилигэр «Иис-Уус» тэрилтэбэ көспүтүм, маннай пилорамага оробуочаһаабытым, онтон столярнай мастарыскайга көспүтүм. Онно дириэктэр В.Н.Степанов үөрэнэрбөр сүбэлээбитэ, инньэ гынан СГУ-га ИТФ-га үөрэнэ кирибитим.

●●● – Бэйэҥ саамай улахан ситиһиһинэн тугу ааттыгыны?

●●● - Улахан ситиһиим диэн тугу ааттыахпын билбэппин (кулэр), билигин даҕаны барыта иннибэр дии саныбын. Баҕа санаам элбэх. Урукку, быраһыллан хаалбыт мелиоративнай систиэмэлэри сөргүтэн чөлөрүгэр түһэрэр баҕа санаа

Мелиоратор анала – сиртэн ылыллар үүнүүнү үрдэти

баһаам, чуолаан Нурбачаан систиэмэтин сөргүтэн үлэбэ киллэриэхпитин баҕарабын. Ол билигин кыалла илик. Онон ситиһиһиһэрбэр тийэйрим ыраах дии саныбын.

●●● – Алексей Борисович, тэрилтэ салайааччытыттан элбэх тутулукутаах эрээри, дьыала ситиһиһиһээх буолуутун быһаччы эбийиэктэргэ үлэлиир дьон быһааралларын билэбит. Кэлэктиһин туһунан тугу кэпсээххиний?

●●● - Ити эн орубуна сөпкө этэҕин. Ханнык баҕарар тэрилтэ үлэтин боростуой үлэһит дьон көдүрүһэр, онон кинилэр тутуу дьоммут буолаллар. Тэрилтэбэ 15-пит, урут 30-тан тахса буолааччыбыт. Оттон мин үлэбэ кириэрим саҕана сайынны кэмнэ быстах үлэһиттэрдии 50-ча киһиэхэ тийээччи.

Тэрилтэбит үлэтин ис хоһооно уларыйан турар. Урут араас тутууларынан дьарыктаммыт буоллахпытына, билигин анардас мелиорация эбийиэктэрин көрөбүт-истэбит. Ол иһин билигин тутууга сыһыаннаах исписэлиһтэрибит суохтар. Тэрилтэбитигэр экскаваторщикар, бульдозеристар, кыра уонна улахан массыналар суоппардара, сыбаарсык, мелиоратор үөрэхтээх инженердэр үлэлиһлэр.

Кэлэктиип тутуу дьонунан тэрилтэни тутан олонор бэтэрээннэрбит буолаллар. Барыбытыттан ордук үһүннүк, 43 сыл устата суоппар, автокрановщик, экскаваторщик идэлээх Эдуард Степанович Монзоев үлэлээн кэллэ. Сүрүннүүр инженер-мелиоратор Владимир Николаевич Чымыров үлэтин киниискэтигэр биир эрэ тэрилтэ сурулла сылдьар, мелиорацияга 37 сыл үлэлээтэ.

Манна 22 сыл үлэлээбит ыстаастаах Петр Дмитриевич Захаров электромонтер уонна суоппар идэлээх, Сунтаар, Нурба улуустарынан үлэ учаастактарыгар УАЗ-фермер массынанан бородукта, уматык, сапчаас таһар. Мин манна үлэлээбитим быйыл 21 сылым. Сүрүннүүр эксперт Ольга Степановна Алексеева бастаан бухгалтерынэн, онтон кылаабынай бухгалтерынэн үлэлээбитэ, үлэтин ыстааһа – 20 сыл.

Биһиги тэрилтэбэ ылбычча киһи тулуйан үһүннүк үлэлээбэт. Тоҕо диэтэххэ, дьоммут киһиһиннары-сайыннары мелиоративнай үлэбэ, дулҕа астарытыгар даҕаны нэһилиэннэлээх пууннартан тэйиччи, тайбага-ойуурга уустук усуллубуйага үлэлиһлэр, кыһынын тымныыта, сайынын итииэтэ, кумаара, онгоойута. Онон уолаттарбытыгар улахан махталлаахпын.

Билинни кэмнэ хамнастара үлэлиир усуллубуйаларыгар эппиэттэспэт дии саныбын. Хамнастарын үрдэтэргэ туруор-

сабыт, үөһэнни салалтабыт эмизэ туруорсар, ол эрээри кыаллыбат. Ол иһин биһиэхэ дьон үлэли кэлэрэ отой уустук. Билигин үлэли сылдьар уолаттары улахан патриот, үлэһит дьон диэн сыаналыбын.

●●● – Алексей Борисович, быйыл ханнык мелиоративнай үлэлэр ытылынылар?

●●● - Сыллата буоларын курдук, сааскы халаан уутун аһардан ходуһалары нүөлсүтэбит. Улууска барыта 2742 га иэннээх 3 мелиоративнай систиэмэлээхпит: «Ханас биэрэктээҕи» (Куочай), «Чаппанда» уонна «Муоһааны». Итини таһынан Сунтаар улууһугар 540 гаалаах сиргэ мелиоративнай үлэлэри ытыабыт. Ууну халытыга сыллааҕы мелиоративнай үлэбит кээмэйэ 3282 гаа буолар. Бу уу сапчааһыттан, үрэхтэр уулара хайдах киририттэн тутулукутанан, көрдөрүүбүт сыллата уларыйар, ардыгар кыччыыр эбэтэр улаатар.

Быйыл Нурбага 3 эбийиэктэ үлэлээтибит. Таркаайы нэһилиэгэр Муоһааны эбэтиттэн Чонноонно диэри ханаал ыраастааһынын 3 сыллаах үлэтин быйыл түмүктээтибит. Быйыл 1750 м усталаах хоруу ыраастанна, онно 12300 м3 буор хаһылынна. «Чаппанда» нүөлсүтэр систиэмэтин ханаалын 1 км ордук учаастагын ыраастаан хастыбыт, буор үлэтин кээмэйэ - 6223 м3. «Ханас биэрэктээҕи» систиэмэбэ Куочай ходуһатытан ууну түһэрэр ханаал 6235 м усталаах учаастага ыраастанна, 15100 м3 буор хостонно.

Манна эбэн эттэххэ, «Ханас биэрэктээҕи» мелиоративнай систиэмэ уута барарыгар федеральной суолга 3 сиринэн турба үөһэ түһэриллибит буолан мэхэйдээн сыталлар. СӨ Бырабытыалыстыбатын Бэрэссэдээтэлинэн үлэлээбит А.В.Тарасенкоҕа маны көрдөрбүппүт, ол эрээри бу боппуруос кыалла илик.

Сунтаар улууһугар 2 учаастакка үлэ ытытылынна. Алланга нэһилиэгэр 2 сыллаах үлэ бастакы түһүмэбэ түмүктэннэ, 13350 м3 буор хаһылынна. Эһиил 15 тыһ. м3 кэрингэ буор хаһыллара хаалла. Туойдаах нэһилиэгэр куурдар систиэмэлээхпит, онно экскаваторбит күн бүгүнгэ диэри үлэли сылдьар. 17567 м3 хаһыллан бүтүөхтээх, быйылгы үлэтэ бу күннэргэ түмүктэнэр.

Ааспыт нэдиэлэбэ биир биригээдэбит Чапандага таҕыста. Сүрүн регулятор быһыттары туруга мөлтөөн, быйыл госзаданиега кирибэтэх үлэ буолла. Халаан уутун аһарды кэнниттэн көрөн, үөһэнни салалтабытыгар эбии ороскуоттары көрдөртөрбүппүт. 1-дии экскаватор, бульдозер уонна самосвал үлэлээн, регулятор быһыттары бөһөргөтө сылдьаллар. Быһа холоон 2-3 нэдиэлэлээх үлэ.

Мелиорация үлэтин таһынан, элбэх сыллаах окко үлэлэһэбит. Урукку салайааччыбыт Валентин Иванович Николаевтыын сүбэлэһэн, 3 сыллааҕыта элбэх сыллаах от сиемэтин ыһарга быһаарыммыппыт. Улуус дьаһалтатын кытта кэпсэтэн, Киппэ Бүтэйэ диэн сиргэ сир ылан «кострец безострый» от сиемэтин Омскайтан аҕалан ыспыппыт. Омскайдар: «Саха сиригэр адаптацията суох сиемэ, эһиэхэ үүнүө диэн мэхтиэлээбэппит, онон «на свой страх и риск» ыһабыт», - диэбиттэрэ.

Онтубут 49 гааттан 45 гаатыгар эрэ үүннэ, сороҕо кыайан тахсыбата. Сиемэтэ 3 сыл буолан баран ситэн хомуллар диэбиттэрэ, онон быйыл саҕа хомуһа сылдыабыт. Былырын көннөрү отун охсубуппуг эрэ, ол иннинэ отой да тыыптаахпыт. Үлэһиттэрибит тийбэт буолан, сүрүн үлэлэрин кэнниттэн кириэн үлэлиһлэр, онон оппуг сиемэтин хомуурун отой хойугаан саҕалаабыт.

Быйыл улуустааҕы тыа хаһаайыстыбатын департаментын кытта кэпсэтэн, халааннар эрээри уу кыайан тийбэт сирдэригэр от сиемэтин ыһан, от үүнүүтүн үрдэтэргэ былаанныбыт. Ити госзаданиебыт таһынан үлэ. Үөһэнни салалтабыт салайааччыта Д.Д.Махаровы кытта сүбэлэһэн баран, Куочай ходуһатыгар 39 гаа ходуһаттан отун охсон баран, Нурбатааҕы сүөһү аһылыгын хампаанньатыттан «Вредо» сиеһэйлэни уларсан люцерна сиемэтин ыстыбыт.

Эһиил бу от сиемэтин ыспыппыт үүнүүтүн эптэҕинэ, манньк сылын аайы төһөлүү эрэ гааны таҕастаан, бэйэбит лиманнай систиэмэлэрибитин отун үүнүүтүн тупсарыахтаахпыт уонна министристибэбэ дакаастаан, манньк үлэни былаанга киллэртэргэ соруктанабыт. Мелиорация үлэтин сүрүн соруга – сиртэн үүнүүнү ылыны үрдэти. Онон сонун хайысхага ыстыбыт.

●●● - Эһиил ханнык былааннаах үлэлэри толоруохтааххыгы?

●●● - Сунтаары киллэрэн туран, эмизэ 4 лиманнай систиэмэбэ үлэлиэхпит. Ону таһынан эһиил «Сага», «Төрүт» лиманнай систиэмэлэргэ үлэни саҕалыахтаахпыт. Мелиорация управлениетыттан эксплуатация отделын бэрэстэбиитэлэ Ариан Афанасьев кэлэн көрбүтэ. Ойбон эбэ, Чос Бэрэ, Арҕаа Эбэ, Кыһыл Бэрэ учаастактарыгар үлэни ытарга сүбэлэспиппит. Хоруулара бүтэһинин 2008 с. ыраастаммыттара, ол кэнниттэн экскаватор хомуһа түһэ илик.

Барыллаан госзаданиебытын көмүскээбиппит. Нурба улууһугар 3 учаастакка үлэлииргэ былааннаабыт. «Төрүт» систиэмэбэ Акана нэһилиэгэр Ойбон эбэ 2900 м уста-

лаах ханаал ырааста-
ныахтаах, быһа холоон
22250 м3 буор хосто-
нуохтаах. Эмиэ Ака-
нафа Чос Бэрэ, Аржаа
эбэ, Кыһыл Бэрэ диэн
учаастактарга үлэ са-
фаланыхтаах.

Эһиил 2300 м уста-
лаах ханаал ырааста-
ныахтаах, буорун үлэтэ
- 17250 м3. «Сата» сис-
тиэмэтигэр Дьюуха-
ла уонна Киэн Түөлбэ
икки ардынаагы учаас-
тактарга үлэ барыах-
таах. Быйыл уу тоҕо
кыайан түспэт диэн
баран үөрэтэн көр-
бүппүт, улахан баҕайы
тибэр учаастактаах
эбит, ону быйыл ыраас-
таан биэрдибит. Эһиил
итини госзаданиеҕа
киллэртэрэн, 1900 м
усталаах хоруу хаһыл-
лаахтаах, буорун үлэтэ
- 14250 м3.

Федеральный бүддь-
үөттэн Инвест-бүддь-
үөккэ харчы көстөр
түгэнигэр барыллаан
былаанна «Ханас биз-
рэкэтээди» систиэмэ
ууну түһэр регулято-
рын хапытаалынай
өрөмүөнүн, Таркаайы
нэһилиэгэр Сиэн
үрэххэ ууну тутар
шлюз-регулятор уонна
Чонноон учаастагар
эмиэ шлюз-регулятор
тутуутун киллэртэр-
биһипит.

Итини таһынан
проектнай-изыска-
тельскэй үлэни көр-
дөөн олоробут. «Чап-
панда» мелиоративнай
системэтин ууну бы-
рафар тутаах шлюз-ре-
гулятора (головной ав-
товодосброс) 80-с сс.
тутулуобуттан биридэ
даҕаны өрөмүөннэнэ
илик. Бырайыактыыр
үлэлэргэ өрөспүүбү-
лүкэттэн үп көрүлүн-
нэбинэ, итиннэ эһиил
бырайыак онорторуох-
пут.

Нурба улууһугар 8
мелиоративнай эби-
йик бырайыакта-
ра бэлэм, ол эрэри
үбүлээһиннэрэ суох.
«Төрүт» систиэмэ 2
№-дээх уонна 3 №-дээх
шлюз-регуляторда-
рын сагардан оноруу,
«Сата» систиэмэ 5
№-дээх шлюз-регуля-
торын, Таркаайы нэ-
һилиэтин Харыйалаах
үрүбэр Чонноон регу-
ляторын, «Муонааны»
системэ ууну тутар
шлюз-регуляторын,
«Ханас бизрэкэтээди»
системэ Куочайтан
ууну бырафар шлюз-ре-
гуляторын тутуу быра-
йыактара бааллар.

«Таланда» сис-
тиэмэтин сагардан
оноруу бырайыага
онһууллубута эмиэ
ыраатта, ол эрэри
олохтоохтортон анара
утарар, ол иһин бу бы-
райыак булаантан
уһулар буолла быһылы-
лаах. 8-с бырайыакпыт
- Нымискэннээххэ ту-
руупкалыы шлюз-ре-

гуляторы тутуу киэнэ.
Эрдэ Галина Данчи-
кова Нурбаҕа кэлэ сы-
рыттагына Нурбачаан
олохтоохторун туруор-
сууларынан регулятор
бырайыага онһуул-
лан хаалбыт. Аны үбэ
көстөн регулятор ту-
туллар да түгэнигэр,
федеральной суолга
урукку «Сельхозхимия»
таһынан түһэриллэн
сытар турба аллараа
түһэриллибэтэбинэ,
ити регулятор үлэлиир
кыаҕа суох, ууну аһар-
дыбат.

Ол иһин бу барыта
кэлимник быһаарыл-
лаахтаах боппурос-
тар.

● ● ● - Сөп, Алексей
Борисович, үлэ
туһунан бала-
ча кэпсэтти-
бит. Аны бэйэ-
бэр төннүөххэ.
Иллэн кэмгэр
эн туох дьарык-
тааххынай?
Сөбүлүүр дья-
рыгын.

● ● ● - Саха киһи-
тин сиэринэн, иллэн
кэммэр айылҕалыын
алтыһабын, бултуур-
бун-балыктыырбын сө-
бүлүүбүн. Ону таһынан
масыына хасыһабын,
кыралаан маһынан
уһанабын, дьизэм тэ-
риллэрин – олоппоһу,
орону, ыскаабы уо.д.а.
онортуубун. Оҕолору
үөрэтэ-көрдөрө таары-
йа.

● ● ● - Эийэхэ үлэ-
бэр олох-
хор ким көмө-
өйбүл, туох
стимул буола-
рый?

● ● ● - Үлэбэр-олох-
пор өйбүлүм, биллэн
турар, дьизэ кэргэ-
ним уонна тэрилтэм
үлэһиттэрэ. Кэллиэ-
гэлэрим үчүгүйдик
үлэлиир наставаннь-
алаах, сып-сап эби-
йиэктеригэр үлэлиир
барар буоллахтарына
бэйэҥ даҕаны эрэнэ
хаалабын, эрэх-турах
буолабын.

Эрэллээх тыылым
буолар кэргэним Нюр-
гуяна Владимировна-
лын 5 оҕолоохпут.
Улахаммыт АГАТУ ус-
тудьуона, зоотехник
идэтигэр 2-с кууруска
үөрэнэр. Сайын манна
кэлэн «Сиибикигэ»
бааһынай хаһаайыс-
тыбаҕа быраактыка-
ламмыта. Онтон кэлэр
кыһылым 9-с, уолум 7
кылааска, икки игирэ
кыргыттарым 1 кы-
лааска Ст. Васильев
аатынан элбэх хайыс-
халаах гимназияҕа үө-
рэнэллэр.

● ● ● - Сөп, Алек-
сей Борисович,
сиһилии кэп-
сээнин иһин
махтал. Үлэ-
битигэр сити-
һиилэри уонна
бары үчүгүэй
баҕарабын.

Лариса ДОРОФЕЕВА.

**Кэнники кэмгэ
бэйэ дойдутугар
онһуулан тахсар
хаачыстыбалаах аһы
аһаанын доруобуйаҕа
туһалаах диэн өйдөбүл
олохпугар чинник
кирэн эрэр диэтэхпинэ
сыыспатым буолуо. Уну
аһан маннык сыһыан
улууспут экономикага
бөҕөрүүгүр эмиэ
өйбүллээх буолара
саарбаҕа суох.**

Онно сыллата олохтоох
бородууксуйаны онорон
таһаарааччыларга, бэйэ
дьыалатын саҕалааччы-
ларга судаарыстыба өт-
түттэн араас өрүттээх
көмө, өйбүл көрүллэрэ
төрүөт буолар. Улууспуту-
гар бу дьыалаҕа ылсаач-
чылар аһааннара эмиэ
элбиир. Бэйэбит астаабыт
аспыт-үөлбүт хаачысты-
бата даҕаны ханнык баҕа-
рар атабар бигэтик турбут,
улахан ааттаах-суоллаах
тэрилтэлэр бородууксуйа-
ларын кытта күрөстэһэр
кыахтаах.

Биллэн турар, бэйэ
дьыалатын арыһан дьону
аһынан-үөлүнэн хааччы-
йы мээне киһи ылсы-
бат, манан аҕай дьыала
буолбатах. Ордук дьон са-
наатын табар уустуга сэрэ-
йиллэр. Бастакы харды-
ны онороргор уонна дьизэ
кэргэнин өйбүлэ улахан
оруолу ылар.

"Бэйэ онһуута хаачыс-
тыбалаах бородууксуйа-
ны астаан батардахпына
дохуоттаннаахпытын сөп
эбит", - диэн санаа көтөн
кирэн, **Евгения Гурова**
кэргэнин кытта сүбэлэ-
һээт 2019 сыллаахха ИП
тэрииммиттэрэ. Евгения
Михайловна бэйэтэ ан-
глийскэй тыл учуутала үө-
рэхтээх, идэтинэн үлэ бул-
бакка "Кэскил" уһуйаанна
ол саҕана иитээччинэн
үлэлиир.

Кини ас астыыр-
га ылсыбыта түбэспич-
ча буолбатах. Бурдук аһы
астыырын оҕо эрдэбит-
тэн сөбүлүүр. "Дьизэ иһэ
субу аҕай буһан тахсыбыт
килиэп сытынан туну-
гуяра оҕо сааһын умнул-
лубат кэммитэн саамай
минньигэс сыт. Аан бас-
такы онорбут бурдук аһым
- килиэп.Бэйэҥ бурдугу
мэһийэн килиэп буһан
тахсара туспа абылыыр
аптаах. Дьизэбэр күн аайы
килиэп буһарар этим,
наһаа минньигэс буо-
лааччы. Куукунаҕа хас да
чааһы быһа ас астыы-ас-
тыы сылдыһахпыт сөп.
Билигин Интернет үйэти-
гэр араас интэриһинэй
рецептери булан боруоба-
лыырга кыах баар", - диэр
Евгения.

Бырааһынньыктарга
эрэ булбакка быыс буллар
эрэ үлүһүйэн туран амтан-
наах аһы астаан дьонун
үөрдэрэ. Ыл буолан баран
дьизэ кэргэнин күннээҕи
остуолугар бэйэтин илии-
тин сылааһа инмит бурдук
аһы онорон күндүлүүрүн

 Олохтоох онорон таһаарыны сайыннарыы сыла

Бэйэ астаабыт аһа МИНЬИГЭС

● Евгения Гурова аһылыгын сыаҕар.

астынар. Олоһун аргыһа,
кэргэнэ Павел повар үө-
рэхтээх, Дьокуускайга рес-
торанга, онтон Нурбаҕа
"Изабелла", "Татыйына"
маҕаһыннарга үлэлээбит
уопуттаах. Ити курдук
икки майгыннаһар айыл-
гылаах, сөбүлүүр дьарык-
таах дьон Дьокуускайга
булсан, ыраах Өймөкөөн
кыһа Евгения кэргэ-
нин дойдутугар Нурбаҕа
көһөн кэлэн олохсуйбу-
тара. Дьизэ кэргэн хоббита
ити курдук кэлин дьоҕус
биисинэскэ кубулуйбута.

Кинилэри ханна да
суох, ким да сатаабат
сонун аһын астыыллар
диэбэппин эрээри, эдэр
урбаанныыт астаабыт
аһын атыылаһан боруо-
балаан сэнээрбит Нур-
баҕа элбэх. Маннык бэлэм,
дьизэ астаммыт бэйэ
онһуута бурдук астар,
полуфабрикаттар атыга
бааллара бириэмэтэ ыгым
хаһаайкаҕа олус абырал-
лаах.

Инньэ гынан 5 сыл-
лаабыта Евгения дьизэ-
тигэр бастакы 3 киилэ
пельменнэрин онорон,
ол саҕана "У Ли-ли" дьизэ-
тигэр баар "Дары Нюрбы"
диэн ааттаах маҕаһынын-
га атыылаһа туттарбыт-
тара. Пельменэ начаас
атыыланан бүппүттэн,
хоббилара дохуот киллэ-
рэн барытыгар кэргэн-
ниилэр олус үөрбүттэрэ.
- Сыһы дьон сөбүлээ

атыылаһар буолбуттара,
- диэн сэлэргийэр Евгения.
- Сакааһым элбээн дьизэ
куортамнаабыппыт, ма-
ҕаһыннар кэпсэтэн ки-
лиэптэн саҕалаан араас
бурдук астары, полуфа-
брикаттары онорон тутта-
рар буолбуппут.

Элбэх пельмени илии-
нэн онорор ыараха-
на биллэр, бириэмэни
даҕаны эрэйэр. Ол иһин
улуустаагы социальной
көмүскэл нөҕүө соҕ.хан-
тараак түһэрсэн, 120 тыһ.
солк. суума көрүлэн бас-
такы оборудованиебытын
ылбыппыт, дьыалабытын
регистрациялаабыппыт.
Бу улахан көмө этэ.

Онтон 2022 сыллаахха
олохтоох көбүлээһиннэ-
ри өйүүр бырагыраама-
ҕа кыттан улуустан үп кө-
рүлүн пельмени онорор
саһа оборудование атыы-
ластыбыт.

Биһиги иккиэн сөбү-
лүүр дьыалабытынан дья-
рыктанар буолан биир
өттүгүн чэпчэки. Дьизэ
кэргэммит даҕаны олус
чугасты сыһыаннаах
буоллубут.

Билигин Евгения Ми-
хайловна Гурова Ан-
тоновкаҕа баар астыыр
сыаҕар пельмень, кэти-
лиэт, тефтель, фрикадель-
ка, голубцы, манты, гедза
онһуулан тахсан куорат
киинигэр турар кыра
киоск-остановкаҕа атыы-
ланар. Маны сэргэ бэрэс-
ки, чебурек, беляш уонна
тиэстэҕэ сосиска мэлдьи
атыыга баар.

- Туох баар бурдук ас-
пытын барытын кэргэним
Павелынын иккиэн илии-
битинэн тутан-хабан оно-
робут. "Изабелла" ХЭТ-кэ
килиэп, бэрэски, чебу-
рек, беляш астыыр мын-
дырдарыгар үөрөппиттэ-
рин махтана саныыбыт.
Пельмень оборудование-
та чааска 150 кг онорор
буолан билингитэ тут-
тубакка турабыт. Онон
барыта илии үлэтэ, - диэн
эбэр асчыт.

Элбэх ассортимены ас-
тыырга кинилэргэ хотуна
Екатерина Егоровна, ону
таһынан Валентина Ни-
колаева көмөлөһөллөр.
Улахан уолаттара Кирилл,
Дима эмиэ дьонноругар
илии-атах буолан туһа-
лыһыллар. Эдэр ыал 3 оҕо-
лоохтор, Кирилл 10 кы-
лааска, Дима 9 кылааска
Нурба 2 №-дээх оскуола-
тыгар, кыралаа София
Антоновка оскуолатыгар 1
кылааска үөрэнэллэр.

- Кулун тутартан ити
кыра киоск куортамнаан
аспыттын онно атыылы-
быт, - диэр Евгения. - Атыы-
һытым быстах кэмгэ
үлээһини турар, атыһыт
булар ыарахаттардаах
эбит. Иккис сайынын
миэхэ Антоновка уонна
2 №-дээх оскуола оҕоло-
ро көмөлөһөн абырааты-
лар. Бэйэлэрэ кэлэн кэпсэ-
тэн дуоҕабырын үлэлээн
хамнас аабыстылар.

Былааммытыгар боро-
дууксуйабытын Дьокуускай
куорат энгин илдьэн
туттарыахпытын баҕара-
быт. Бастакы сыалбыт -
үлэлиир дьизэбитин кэнгэ-
ти, сыахпыт кыра баҕайы.
Ол кэннэ аны үлэһиттэр
наадалар. Иккис сыалбыт
- кыра маҕаһынын астыы,
онно барыта олохтоох бо-
родууксуйа атыыланан
баҕарабыт. Куруук бэйэҥ
эрэ үлэлииргэ атын сыалы
сатаан ситиспэт эбикиин,
бириэмэн тиийбэт.

Хаһан эрэ омук тылы-
гар оҕолору уһуйуом диэн
учуутал идэтин талбыт
хоту дойдуга кыһа Евгения
Гурова күн аайы бурдук
мэһийиэм диэн ыра-
ламтатаҕа чаччы. Дьыл-
ҕата кинини Нурбаҕа
сирдээн ажалан билигин
бурдук ас арааһын астыыр
бэйэтэ туспа суоллаах ур-
баанныыт буолла. Онон
дьизэ куукунатыттан саҕа-
лаан кыра сыахха тийэ
улааппыт бэйэ сөбүлүүр
дьарыга салгы кэнээн
иһэригэр баҕарабыт.

Педагог уонна уһуһааччы сыла

Былырын баччаларга учуутал күнүгэр диэн нэһилиэкпит биир ытыктанар ыалыгар, педагогическай үлэ бэтэрээнэригэр ыалдьыттан турардаахпыт. Ол туһунан биир сыл ааспытын кэннэ да буоллар, кэтэспит курдук Россияҕа биллэриллибит Педагог уонна наставник сылын учуутал күнүгэр Афанасьевтар тустарынан кэпсэн аһыахпытын баҕарабыт. Арай тийибиппит...

Арай тийибиппит уонунан папка кэккэлэһэн кэтэһэ сытар. РФ үөрэҕиритин туйгуна Анатолий Трофимович туһунан туспа, СӨ үөрэҕиритин туйгуна Мария Ивановна туһунан туспа. Залларыгар атааран баран ыалларбыт кухня өттүгэр радио саҕатыгар ааһа турдулар. Ол папкалартан матырыйааллары көрөн, ааҕан киһи ыйытара да суох курдук буолла. Үлэлэрин, ситиһиилэрин хронологията, хаһыаттартан кырыыйылар, наҕараадалар, ыңырыы суруктар, элбэх памятнай суруйуулар.

Анатолий Трофимович олохтоох Антоновка. Отуттан тахса сыл спордуунан күүскэ дьарыктанан классическай, көңүл тустууга, хапсаҕайга араас таһымнаах күрэхтэһиилэр чемпионна, призера, спорт маастара. Кыахтаах спортсмен буолан «Эдэр коммунист», «Коммунизм суола» улахан хаһыаттарга хаартыска-та, ааҕа баар.

География учуутала идэтин ылан, ыал буолан манна анамыт. Антоновка оскуолатыгар саҕа нымалары олоххо киллэрэр, үрдүк эпизитинэстээх учууталлартан биридэстэринэн аабыллар, военруктаабыт даҕаны, биир кэмгэ дириэктэрдийи да сылдьыбыт. Ол курдук, сүүрбэ сыл дириэктэрдэбит, Антоновка оскуолатын республикаҕа ааттаппыт Афанасий Титович Захаров бэйэтэ анаан барбыт эбит. Анатолий Трофимович үөрэҕирити управлениетыгар үлэни итии испиэһииһинэн эмиэ сылдьыбыт. Үөрэҕи, үлэни, спорду дьүөрлээһин тус олоҕор эрэ буолбакка, педагог да быһыытынан өрө тутара. Холобур, армияҕа сылдьар биир үөрэнээччинин төрөптүттэригэр чаас командованиятыттан начальнай байыаннай бэлэмэ, атын да өртүтэрэ үчүгэй диэн махтал сурук ыппыттар. Ити учуутал, военрук курдук биир бэлиэ ситиһиитэ буолаҕа.

70-с сыллартан үлэлээн саҕалаабыт «Букчай» үлэ, сынныалан лааҕырыгар салайааччы буолан

Анатолий Трофимович спорт национальной көрүгнэригэр, ГТО норматын туттарытыгар звенонан күрэхтэри ыттар эбит. Үлэлэрэ да таһаарылаах. Оҕолору илиинэн оттогон рекорд онорбуттара, 215 т оту сопхуоска туттарбыттара.

Уопастыбаннай да олоххо эдэриттэн көхтөөх, кулуупка сыанка, үгкүү, тойук буоллун. Спордугар тэрийээччи, судьуйа да быһыытынан ыңырыынан сылдьара. Коркин турнирыгар кытары судьуйалаабыт эбит. Спорт улахан фаната буоларынан Сочига буолбут Олимпиадага 70 сыллаах үбүлүөйүгэр оҕолоро путевка бэлэтээбиттэр, көңүл тустуу аан дойду чемпионатыгар эмиэ. Икки уолатара республикаҕа биллэр тустууктар.

Учууталбыт билигин да көхтөөх. Оһуокай түһүлгэлэригэр кынат буолан «Бастын кынат» анал ааттардаах, уруккуттан бүкүгнэ диэри ыһахтарга кини куруук үгкүү тылын этээччилэрин батыһа сылдьар буолар. Аны спорт бэтэрээнин быһыытынан Манчаары оонһууларыгар, норуоттар спортивнай оонһууларыгар, араас улахан турнирдарга ол папкаларга ыңырыы суруктара харалла сыталлар. Үрдүк наҕараадаларын быһыыгар төрүттэрин ааттара, географтар уонна туристар гимнэрин тизкиһэ, одногруппниктарын олорор сирдэрэ, телефоннара баара олус истиҥ.

Итини барытын тиһээччи, хомуйааччы, хонтуруоллааччы Мария Ивановна буолаҕа. Анатолий Трофимовичи кытары сэргэ Мария Ивановна хас да көлүөнэ оҕолору үөрэтэн таһаарыта, элбэх үөрэнээччи сөбүлүүр учууталлара, биэс выпускаабыт кылаастаах. Аны ити папкалары көрө олорон Амнаттан сылдьарын билэн соһуйуллубута. Үйэ аңара анараатыгар Антоновка оскуолатыгар алын кылаастарга учууталынан ананан кэлбит. Кэлин улахан оскуолаҕа көһөн нуучча тылын уонна литературатын учуутала, кылаас салайааччыта, «Факел» интернациональной доҕордоһуу, «Муза» кулууптар салайааччыта буолбут. Оскуола аттестационнай комиссиятыгар үлэлээн, профкомга, нэһилиэк женсоветыгар баара. Ону таһынан кини бастакы уолаттар кылаастарын выпускаабыт учуутал.

Мария Ивановна үлэтин хронологията үөрэх дьылларынан барыта сиһилии сурулла сылдьар, сороҕо өссө хаартыскалаах. Манна араас наҕараадала, күрэхтэргэ кыайыылара эрэ буолбакка, үөрэппит оҕолорун конференция-

Антоновка оскуолатын Афанасьевтара

ларга, олимпиадаларга ситиһиилэрэ, бэйэтин хас биридди дакылаата, аһаҕас уроуга, Афанасий Титовичтан характеристиката барыта баар.

Ону аһан 1997 үөрэҕирити сылыгар республика бастакы президентэ Михаил Ефимович Николаев күндүлээбит остуолуттан салфетка кытары өйдөбүннүк буолан сылдьар. Ураты көрүүлээх киһи тугу баҕарар күндүтүк саныыр. Сыллар аастахтарынан аайы ити барыта туохха да тэнгэммэт буолар.

Учууталларга биир сүрүн «Я и мой наставник» куонкурсу буолар. Мария Ивановна эдэр кэлиэгэтинэн Сергей Сергеевич Ивановтуун 2009 сыллааҕы улуустааҕы этабын кыайылаахтара.

Биир олус ис хоһоонноох заматканы булан көрбүпүт: «Признание молодых учителей школы. Грамота учителю-наставнику за понимание, поддержку и помощь молодым учителям». Ити буолаҕа идэни толору баһылааһын, кэлиэгэлэр наставник быһыытынан билиниилэрэ.

Онтон үөрэнээччилэр өттүлэриттэн хайдаҕый? Эмиэ ити папкаларга киһи уйадыһах суруктара бааллар. Махталлаах үөрэнээччилэртэн Москватааҕы «Бэс Чагда» санаторийга путевка диэн, Мария Ивановна туһунан кэлиэгэлэрэ, үөрэппит оҕолоро хаһыакка ыстатыһалара, армиятан уолаттар суруктара.

Улууспут баһылыга Алексей Михайлович Иннокентьев оскуола саҕаттан кэрэни кэрэхсии көрөрүн, литератураны таптырын Мария Ивановна бэлиэтиир. Ол туоһута суругуттан быһа тарды: "09.03.1988. Здравствуйте, уважаемая Мария Ивановна! Большой пламенный привет из Монголии от вашего ученика Алексея Иннокентьева. Вот сегодня получил ваше письмо. Большое спасибо! Мне очень приятно от вас получать теплые, хорошие письма.

Такие письма здесь на все золота (...). Сейчас стоит теплая погода, оттепель. Природа здесь своеобразно прекрасна, особенно восход и закат солнца. Сопки становятся янтарными (...). С годами человек взрослеет, умнеет, по-другому смотрит на жизнь. Раньше жили беспечно, на всем готовеньком (...). Вам и Петру Егоровичу я многим обязан. Вы научили понимать великий русский язык и литературу. Научили любить Пушкина и Лермонтова, уважать Толстого, равняться на Павку Корчагина, любить природу и восхищаться ею... Спасибо Вам за это!"

Биир саамай киһини долгутар бу. Мария Ивановна алтыс кылаастарга Италия ырыаһыта Робертино Лоретти туһунан кылаас чаас ыппыт, ырыаларын пластинканы иһитиннэрбит. Учуутал ол пластинканы наһаа харыһыйар эбит. Ону биир үөрэнээччитэ өйдөөн хаалан 2005 сыллаахха ол ырыаһыт дискэтин суруктаан ыппыт. Үөрэҕин бүтэрэн, үлэҕэ киирэн баран бастакы хамнаһыттан атыылаһан...

45 сыл устата учууталлаан 80-тан тахса үөрэнээччитэ араас предмет учуутала, 9 выпускнига нуучча тылын уонна литературатын учуутала буолбуттарынан Мария Ивановна киэн туттар. Туох баар наҕараадаттан саамай үөрэрэ, сыаналыра диэн 1997 с. үөрэнээччилэр кистэлэн куоластааһыннарынан "Учитель учебных признаний" аакка тиксигитэ.

Оҕону личность быһыытынан арыйар, сатыырын, сөбүлүүрүн таба көрөн, ону сайыннарар кредолааҕа. Бэйэтин туһунан суруйуугу «Просто Мариванна» диір. Просто Мариваннабыт итинник кредолаах ис сүрүбүтүн кыһаллан хас оҕо дьылҕатыгар сабыдылаабыта, киһи быһыытынан сөптөөх өйдөбүллэри интэриэти биллибэт.

Түөрт оҕолоох, үгүс сиэннэр-

дээх, уопсайа 85 сыл педстажаах Афанасьевтар иккиэн Октябрьскай нэһилиэк бочуоттаах олохтоохтору, сынныаланга олохтоот диэбэккэ нэһилиэк олоҕор кыһаллыылара өрүү баар.

Ону таһынан орто уоллара Трофим Анатольевич 4 сыл физруктаабыт, кыыстара Саргылана Анатольевна Томпо улууһун Хаандыга оскуолатыгар алын кылаастарга учууталлаабыта 34 сыл буолбут. Барытын холбоотохо 123 сыл педстаж тахсар.

Папка көрүүтэ бүптүтүн кэннэ атын хоско бардыбыт. Мария Ивановна билигин да интэриэһинэй дьарыктаах, бэтэрээн учууталбыт коллекционер. Амнаттан төрттээһинэн дьэдьэн ойуулаах, формалаах мала үгүс, ручка арааһын мунньуута эмиэ бу сытар. Түннүк аныгар турар остуолу да көрдөхө, тыл учуутала да буоларынан арааһа Мария Ивановна элбэҕи суруйар.

Ол кэннэ аны чэйдээһин буолла. Остуол тула олорон Анатолий Трофимовичтаах Мария Ивановна хайдах билсигиттэрин санаатыбыт, эдэр саас кэмин, оскуолаҕа ааспыт сыллары күлэ-үөрэ кэпсэтистибит. Көңүл биэрэннэр күннэтэ толорор блокноттарын көрдүбүт. Олохторун түгэннэрэ эмиэ история буолан тиһиллэ турар.

Арба өссө биир интэриэһинэй баар. Эргэ Саҥа Дьыл аайы сыл түмүгүнэн дьиз кэргэн хаһыатын онгороллор эбит. Үөрэх, үлэ, кэли-барыы, ситиһии барыта онно суруллан хаалар. Итинник түгэннэр дьиз кэргэни өссө эбии түмэр, быстыбат ситимниир буолуохтаахтар.

Барытын ураты суолталыыр дьиз кэргэн ол биір сыл анараа өттүгэр нэһилиэккэ саҕа пресс-сулууспа үлэлээн эрэр диэн откриткаҕа толору суруктаах соһуччу бэлэх туттаран, алгыс тылларын этэн ыппыттар. Бу матырыйаал тахсыбытын көрөн «Биһиги таспуунан улуус хаһыатыгар суруйбуттар» диэн күннээҕи блокноттарыгар хайаан да бэлиэтэнэр буолуохтаахтар.

Анатолий Трофимович, Мария Ивановна, Герой Чусовский аатын сүгэр Антоновка орто оскуолатын бэтэрээннэрэ, учууталлара, үөрэппит оҕолоргут истиҥ сыһыаннара, ситиһиилэрэ, олоххо табыллыылара эһигини өрүү кынатты, үөрдэ турдун! Махтанабыт, ытыктыбыт!

Октябрьскай нэһилиэк дьаһалтатын пресс-сулууспата.

сиэллэри, кыллары, тириилэри хомуйуу бара турар.

Түгэнинэн туһунан, туора турбакка олохтоохтортон көрдүүр унуохтары-арҕастары, тириилэри уо.д.а. аҕалан кылааккытын киллэрэргитигэр махталбын этэбин."

Бу күнтэн ыла, олонхоҕо оруолаахтар, муусука добуһуолугар оонһооччулар мустан ааҕыларын уонна дьарыктарын саҕалаатылар.

Нурба оройуонун култураҕа департамена.

Култура

Нурба оройуонун култураҕа департаменыгар улууспут култуураларын дьизлэрин салайааччыларын, уус-уран салайааччыларын кытары сүбэ мунньах буолла.

Санатан эттэххэ, 2022 сыллаахха Нурба оройуонун култураҕа департамена Олонхо дьизлэрин ситимигэр киирэри ситиһэн, Спиридон Васильевич Петров-Чыгычаах "Оҕо Дьуу-лаах Бухатыыр" олонхотун 2023 сылга

Олонхону толорууга бэлэмнэнии саҕаланна

туруорарга үбүлээһин ылбыта. Ол курдук Дьуокуускай куораттан олонхо-либреттоҕа муусука суруйан айа-тута сылдьар Арасыйа култууратын үтүөлээх үлэһитэ, СӨ үтүөлээх деятелэ, Үгкүү тыйаатырын уус-уран салайааччыта, сүрүн дирижера Николай Петров уонна Нурбаттан төрүттээх, төрүт дорҕоону кырыымпаны өрө тутан үөрэтэр-такайар, кизгэ эйгэҕэ таһаара сылдьар, "Кыл саха" оркестр солиһа Дьулустан Никифоров кэлэн үлэлэрин саҕалаатылар. Хайдах быһыы-

лаахтык үлэ хаамытытын былаан-ныылларын билиһиннэрдилэр.

Нурбатааҕы киинэммит биллэтигэр ситимин иһинэн ситиһиилээхтик үлэлиир, Нурба оройуонун култууратын бүтүгүн түмэр бырайыак киинин үлэһитэ Марина Илларионова уонна ыччат управлениетын испиэһииһэ Лена Романова култура эйгэтигэр НКО үлэтин хамсааһынын уонна граннарга кыттан үбүлээһин ылары ситиһэргэ сүбэ-ама биэрдилэр.

Кылаабынай худуһунньук

Марина Андреевалыын кэпсэтибит. "Олонхо сынаарыйа суруллан бэлэм буолбутун кэннэ барытын ааҕан, матырыйааллары үөрэтэн, уустардыын, иистэннэннэрдийэн элбэхтэ мустан сүбэлээн баран худуһунньук Камилла Михайловалыын эскизтары ойуулаан саҕалаабыппыт. Билигин таңас-сап, туттар тэриллэр матырыйааллара ылылланнар кылаабынай дьоройдар, мас-совкалар көстүүмнэрэ тигиллэн, сэптэрэ-сэбиргэллэрэ оноруллан саҕаламмыттар. Уңуохтары,

Оскуола

Н.И.Прокопьев аатынан Хатыытаагы орто оскуола иитэр-үөрэтэр эрэ үлэнэн мунгурдаммат. Бу оскуола аһыллыабыттан үлэлэбит уонна үлэлии сылдьар учууталларын, дириэктэрдэрин, техүлэһиттэрин үйэтитэр. Ол туоһутунан олох хаамытыгар сөп түбэһиннэрэн онгорбут көрдөрөр-иһитиннэрэр эгинэ бэйэлээх элбэх хаартысканан, оройуон хаһыатыгар тахсыбыт ыстатыйаларынан туоһуланар планшеттара, папкалара, оскуола иһинэн, “Айар” (“Бичик”) НКК-гар бэчээттэммит кинигэлэрэ буолаллар.

Мин соһуйа, оруу көрдүм биир кинигэни. Ол дойдуга “Педагог уонна наставник”, Н.Г.Чернышевская аатынан Бүлүүтээҕи педколледж (училище) 100 сылларыгар ананан “Маннайгы учууталым” диэн ааттаах. Чахчы да, биһиэхэ – Бүлүү сүннүүн оскуолаларыгар Бүлүүтээҕи педучилище педагогической каадыры бэлэмнииргэ сүнгкэн улахан оруоллаах. Биһиги ону бэйэбит оскуолабыт алын сүһүөх учууталлара баһыйар үгүс өтгө бу училище выпускниктара буолалларыттан билэбит, биллибит.

Кинигэни училище выпускниктара, Хатыытаагы оскуола учууталларын бөлөбө хомууан онорон, олус үчүгэй кинигэ гыммыт.

Кинигэҕэ училище 9 выпускниктын автобиографията, Бүлүүтээҕи үлэ киэн аартыгар сирдээбит преподавателлэрин хас биирдиилэрин туһунан иһирэхтик, бу үлэлиир үлэлэригэр бөбө, туһалаах акылаат уурбуттарын махтана ахтыбыттара, элбэх сылларга үөрөспүт үөрэнээччилэрин истин ахтыыларга киирбит.

Бастакы выпускниктынан Дмитриев Андрей Гаврильевич буолар. Кини Хатыыга оскуола аһыллыан иннинэ атын сиргэ үөрөммит уонча киһи иһигэр баар. Бу эрдэ үөрэхтэммит дьон улахан нэһилиэнньэ сатаан ааһар, суруйар буолбуттар сүнгкэн улахан өгөлөөхтөр. Сэттис кылаас кэнниттэн тутта салгыы орто анал үөрэххэ үөрэнэн, төрөөбүт сирин түөрт кылаастаах оскуолатыгар 1932 сылга үһүс кылааһы үөрэтэн үлэтин сағалаабыта. Сорохтор эдэркээн учууталларыттан аһыйах сыл балыстара.

36 оҕо үөрэнэ киирбититтэн 20 эрэ оҕо төрдүс кылааһы бүтэрбитэ. Интэринээт суоҕа, ас-танас чычырбаһа оҕолору үөрэхтэн матарбыта. Сэриигэ ынгырыллыар диэри учууталлаан, сэбиэдиссэйдээн олох сайда илигинэ, барахтанан чаһыйбакка, үлэ бөбөтүн үмүрүпүтэ, ол иһигэр, алын сүһүөх оскуола сана дьэтин тутуспута. Кыраһынынан, чүмэчинэн сырдатаналлара, үөрэнэр тэрил, кинигэ тийибэт этэ, дьэ оһуһунан оттуллар буолан, мастарын бэйэлэрэ булуналлара, отторго бэлэмнииллэрэ.

Билигини курдук “Букубаар” буолбакка, үөрэнэр кинигэлэрэ “Саҥа суол”, “Айылға үөрэҕэ” этилэр. Латынны, С.А.Новго-

Кэрэхсэбиллээх сонун

Билигин Хатыы оскуолатыгар учууталлыы сыдыар БПК выпускницата Григорьева М.А., БПУ выпускницалара Васильева И.И., Васильева А.С., Тимофеева О.А.

родов алпаабытынан үөрэнэллэрэ. Оҕолорго, үөрүөхтэрин иһин, уһун переменаҕа ньэчимэн хааһы оҕото иһит түгүр кутан биэрэллэрэ, ырааһы ирдииллэрэ, доруобуйаларын бөбүргөтөн эбэхтээт сэрээккэлииллэрэ. 1935 сыллаахха пирибэйгэ киирбиттэри ылбыта. Үөрэххэ-билиигэ тардыһы уонна ону биэри урдүк буолан, ыарахаттары этэнгэ туоран, сэрии да сылларыгар оскуола тиргиччи үлэлээбитэ.

Москуба анныгар уоттаах сэриигэ сылдыбыт фронтовик бааһыран кэлэн баран, салгыы 1955 сылга диэри Хатыы сэттэ кылаастаах оскуолатыгар учууталлаабыта. Дэриэбинэҕэ киниэхэ эрэ баар патефону оскуолаҕа аҕалан тыаһатарын үөрэнээччилэр олус күндүтүк ахталлар. “Аҕа дойду улуу сэриитин” II степеннээх уордьанынан, “Германияны кыайы иһин” мэтээлинэн нағараадаламмыта. 1955 сылтан 1961 сылга диэри сэбиэт бэрэссэдээтэлинэн үлэлээбитэ.

Марха Үөдэйигэр учууталлыы сырыттаһына, бөдөҥсүйбүт холкуос бэрэссэдээтэлэ Н.И.Прокопьев ынгыран ылан, 1962 сылтан 1964 сылга диэри Хатыы учаастагар сэбиэдиссэйдэинэн бэйэтин харыстаммакка, олус таһаарылаахтык үлэлээбитэ. Үргүлдү Маалыкай учаастагар сэбиэдиссэйдэинэн ананан барбыта. “Үлэҕэ килбиэнин иһин”, “Килбиэнээх үлэтин иһин” мэтээллэринэн, “Тыа хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ” бэлиэнэн ахсаабат дьаныардаах үлэтэ бэлиэтэммитэ.

Нэһилиэк киэн туттуута – аҕата, норуот сээркээн сэхэннитэ Малыров Егор Саввич тылыттан сүһэн ылан, нэһилиэк төрүчүтүн сурукка тиспитэ буолар. XIX үйэҕэ төрөөбүт нэһилиэгэр 26 сыл кинээстээбит, Аанһааһынан (Өлүөхүмэ), Маачанан (Ленск), Бодойбонон (Иркутская уобалас) эргиммит, үтүө дьыалаларын иһин ыраахтаабыттан куортуктаах Дайыла Гоголев туһунан суруйуута эмиэ суураллыбат исторической үлэ, тугунан да кэмнэммит кылаат.

Бу матырыйаалларга сизгэнэн 1993 сыллаахха нэһилиэккэ “Дьөһөгөй оҕото” түмэл тэриллиттэ, 2004 сыллаах-

ха Мэнгэдьэктэн тахсыбыт исторической билим дуоктара Алексеев Егор Егорович редактордан “Мэнгэдьэк” кинигэ бэчээттэммитэ. Андрей Гаврильевич Нурба оройуонугар учууталлар династияларын үөскөппит педагогынан биллэр. Төрөппүт уола поэт Ахмет Андреевич Дмитриев Күндээдэ оскуолатыгар саха тылын, төрүт култууратын учуутала этэ. Биэс сизнэ эһэлэрин курдук учууталлар, аҕаларын курдук саха тылын сүмэтин оҕолорго үөрэттэллэр.

Иккис выпускник - нэһилиэнньэ ытыктабылын ылбыт, “Үлэҕэ килбиэнин иһин” мэтээл кавалера Николаева Анна Васильевна 1950 сылтан Хатыы сэттэ кылаастаах оскуолатыгар үлэлиир. Үлэһиттэр син биир бааллара. Дойдуга сэрииттэн ылбыт эмсэҕэлээһинин оһорунар үлэ барара. 1958 сыллаахха эрэ дизельнай станция уот биэрбитэ. Киһи сөбүрө – Анна Васильевна госэксээмнэрин экстренно туттаран биир сылынан оҕолору кытары үлэлиир бағатын толорон, номнуо учуутал буолбута. Хатыы аҕыс кылаастаах оскуолатыгар 25 сыл, Маалыкай орто оскуолатыгар 12 сыл энкилэ суох, хайҕабылга сылдьан үлэлээбитэ.

Анна Васильевна нэһилиэк общественной олоһор көхтөөхтүк кыттарта. Уус-уран самодельность солбуллубат кыттылааһа, зона начальнига, нэһилиэк сэбиэтин хас да төгүллээх дьокутаата, хас да төгүллээх народнай суут сэтээтэлэ, табаарыстыы суут эмиэ хас да төгүллээх чилиэнэ. Ол сағана рэйсэбиэттэн, районоттан, олохтоох партиянай тэрилтэттэн Грамота ылыы – чиэс, бочуот буолара, үлэ үрдүк көрдөрүүтүн туоһулуулара. Анна Васильевна ытар үлэтэ мэлдьи чизэстэнэ.

2010 сыллаахха “Учууталбыт барахсан” диэн ахтыы-кинигэни “дьон туһугар үлэлиэ” диэн эрэммит кыһа, “Хикари” фирма гендириэктэрэ Андреева М.К., Анна Васильевна үлэтинэн киэн туттар Хатыы орто оскуолатын дириэктэрэ, балта Семенова А.С., махталлаах үөрэнээччилэрэ: Мэнгэдьэк нэһилиэгин дьаһалтатын специалиһа Дмитриева С.В. уонна СӨ Медкиинин перинатальной салаатын аку-

шера Сергеева В.М. хомууан, танан таһаарбыттара.

Нурба I-гы Дьаарханьттан төрүттээх Чой Сыному Алексеевна 1965 сыллаахха, биир сыл Горнайга үлэлээн баран, кэргэнин дойдутугар кэлбитэ. Төһө да дизельнай электричество баарын иһин, оскуола маһын син биир бэйэлэрэ булуналлара. Дьыссаакка иитээччинэн үлэлии сылдьан, оскуолаҕа киһини солбуйарга сөбүлэһэн, кырачааннары үөрүүнэн үөрөппитэ. Дириэктэр Анисимов Иван Саввич эдэркээн учуутал уроктарыгар сылдьан, учуутал быһыытынан хайҕаан, үлэҕэ ылбыта. Ол ылбыта – нэһилиэккэ олус сөпкө тайаны буолбута. Сыному Алексеевна сырдыкка-кэрэҕэ уһуйбут үөрэнээччилэрэ чин биллиилээхтэринэн биллэллэрэ.

Олоһун барытын – 38 сылы, оҕо иитиитигэр анаабыта. Үлэтэ үрдүктүк сыаналанан РСФСР үөрэҕириитин туйгуна, үлэ бэтэрээнэ. Билигин Дьоккуускай куоракка олоһор. 2010 сыллаахха “Учуутал үрдүк аата” сериалга “Сыному Алексеевна Чой” диэн ааттаах ахтыы-кинигэни араас сылларын үөрэнээччилэрэ, педагогтар Потапова М.К., Васильева И.И., Анисимова Н.А. бэчээттэппиттэрэ.

Нурба оройуонун Токос нэһилиэгиттэн төрүттээх Кононова Мария Капитоновна кэргэнинэн Хатыыны улахан олоххо киллэрбит сирдэринэн аағаллар. Үс сыл Өлөөнгө үлэлээн баран, 1975 сыллаахха Хатыыга ананан тахсыбыттара. Түөрт сылынан Бүлүүтээҕи ГЭС күннэри-түүннэри уот биэртэ, оскуола материальной базата тупсубута. Тоғус кылаастаах, онтон орто оскуола буолбута.

Мария Капитоновнаны үөрэнээччилэрэ, төрөппүттэр да бары сөбүлүүллэрэ. Үөрэнээччилэрэ “иккис ийэбит” дииллэр, үөрэнэн бүппүттэрин да иһин сибээстэрин быспаттара. Мария Капитоновна букубань биллэрэн, суоттуурга үөрэтэн, барыта 200-кэ оһону, 9 кылааһы алын сүһүөхтөн орто сүһүөххэ алғаан атаарбыта. Үрдүк үөрэхтээх педагог көрдөрүүлээх үлэтинэн СӨ үөрэҕириитин туйгуна, үлэ бэтэрээнэ. Икки кыһа иккиэн педагогтар.

Кэлин, олох тупсубутун кэннэ, араас сылларга оскуо-

лабыт выпускницата Иванова Валентина Иннокентьевна, Маалыкайтан Афанасьева Анастасия Семеновна, Аканаттан Васильева Оксана Алексеевна, бэйэбит кыһыпты Васильева (Семянова) Ирина Ивановна кэлбиттэрэ. Оскуола материальной базата олох, технология сайдарынан бииргэ хардылаан тупсарыллан иһэр. Бары үрдүк үөрэхтэннилэр. Кинилэртэн Иванова В.И. уонна Тимофеева (Васильева) О.А. эбии психолог идэтин ылбыттара, Васильева И.И. – саха тылын учуутала.

Педагогтар бары СӨ үөрэҕириитин туйгуннара, үлэ бэтэрээннэрэ, СӨ ҮөМ Бочуотунай Грамоталаахтар. Үрдүк ааттара, нағараадалара бу кинилэр үөрэтэр-иитэр эйгэҕэ өр сыллаах кыһамнылаах, талан ылбыт идэлэригэр бэриниилээх, айымнылаах үлэлэрин туоһута. 45 сыл үлэ ыстаастаах Анастасия Семеновна РФ иитиитин уонна үөрэҕириитин бочуоттаах үлэһитэ, 37 сыл үлэ ыстаастаах Ирина Ивановна РФ үөрэҕириитин уонна наукатын министрствотыттан Бочуотунай Грамоталаах. Педагогтар иккиэн “Учитель ученических признаний” бэлиэлээхтэр.

Васильева И.И. дьэ кэргэнэ - нэһилиэк киэн туттуута. Кэргэнинэн Алексей Сергеевичтын 10-тан таһа оҕолоох улууска үчүгэй үлэлээһинэн билиниллэр “Приемная дьэ кэргэн”. Улахан уоллара – педагог. 36 сыл үлэ ыстаастаах Оксана Алексеевна психологтыы сылдьан ХИФУ-тан, өр сылларга оскуола профсоюзун салайан, СӨ үөрэҕириитин уонна наукатын профсоюзуттан, Ил түмэнтэн Бочуотунай Грамоталардаах. Киһи үөрэрэ, икки уола – педагогтар.

Васильева А.С. этэринэн, изоньы биэрбит Протопопов Василий Еремеевич уруһуй кистэлэннин чин үөрэбинэн арыһан, уруһуйдуур, плакат суруйар сатабылы инэрбитинэн, компьютер суоҕар, туох баар көрдөрөр пособиетын бэйэтэ онгорбут. Манна дағатан эттэххэ, Анастасия Семеновна чахчы да, наһаа үчүгэйдик уруһуйдуур, ааспыт үөрэх дьылыгар олохтоох бибилэтиэкэ ыһыпты уруһуйун куонкурустарыгар бастакы миэстэтин кимизэхэ да биэрбэтэҕэ. Кыра кыһа - иитээччи, ийэтин туйабын хатаран, эмиэ үлэтигэр бэриниилээх педагог буолуо.

Самай эдэркээн коллегаларынан, кырачаан оҕо эрдэҕиттэн учуутал буолар бағатын ыра оностубут, Бүлүүтээҕи педколледж саҥа арыллыбыт, аныгы кэмнэ олус наадалаах “Коррекционная педагогика в начальном образовании” салаатын 2017 сыллаағы выпускницата, Бүлүүттэн төрүттээх Григорьева Матрена Афанасьевна буолар. Идэтин ХИФУ-ка үрдэттэ сылдьар. Кини эмиэ аҕа кэллигэлэриттэн баай уопуту мунһунан, маннайгы учууталым диэн киэн туттууну үөскэтиэ.

Мирислава ИВАНОВА,
Мэнгэдьэк.

Култура

Антонина СЕМЕНОВА.

Дьиикимдэ нэһилигэр алтынны 9 күнүгэр «Утум» Норуот айымньытын дьиэтин тэлгэһитигэр СӨ үтүөлээх артыһыгар Маргарита Михайловна Борисоваҕа анаан оҥоруллубут «Абакайда» уобараһыттан архитектурнай дьүһүйүү үөрүүлээх аһыллыта буолла. Үөрүүлээх тэрээһингэ Дьокуускай куораттан Маргарита Борисова, улуустаагы Култура департамена, Нурбатаагы тыйаатыр уонна олохтоохтор кыттыыны ыллылар.

Улуустаагы Култура департаменын норуот айымньытын сэбиэдиссэйэ, Нурба улууһунаагы «Олонхо» Ассоциациятын салайааччыта Розалия Тартакынова улуус баһылыга Алексей Михайлович Иннокентьев илии баттаһыннаах Бочуотунай грамотаны Василий Александрович Чарпыковка туттарда. Нурбатаагы тыйаатыр дириэктэрэ Николай Никитин эбэрдэ тыл этэн туран, биир идэлээбэр Маргарита Михайловнаҕа сибэки дьөрбөтүн бэлэхтээтэ.

Санатар буоллахха, бу саас кулун тутар ыйга дьиикимдэлэр уруккута «Дьобур» НАДь аатын «Утум» диэн уларытан туран, Маргарита Михайловна Борисова аатын ингэрбиттэрэ. "Сата" бэстибээл ытыгылар кэмигэр Маргарита Михайловна оонньообут оруолларыттан «Абакайда аартыктарынан» Бүлүү бөлөх улуустара кыттылаах моноспектаккэ күрээ ытыллыбыта.

Ол сағана Култура департаменыгар норуот айымньытын

Абакайда уобараһыттан архитектурнай дьүһүйүү аһылынна

● Маргарита Борисова "Абакайда" оруолугар.

отделын кылаабынай испислийэ Василий Александрович Чарпыков «Абакайда» архитектурнай уобараһыгар анаан эскиз онорбута.

Архитектурнай дьүһүйүү үөрүүлээх аһыллытын кэнниттэн «Утум» НАДь СӨ үтүөлээх артыһыгар Маргарита Михайловна Борисоваҕа аналаах тэрээһин буолла. Олохтоохтор ох курдук бэлэмнэнэн Маргарита Борисова оҕо сааһынаагы, эдэр эрдэбинэ оонньообут оруолуттан быһа тардан оонньоон көрдөрдүлэр. Нурбатаагы тыйаатыр артыһыгар Борисов, Людмила Васильева сыанаттан Маргарита Борисоваҕа анаан эбэрдэ тыл эттилэр.

Нэһилиэк баһылыга Прокопий Осипов архитектурнай уобарас туох да сметата суох нэ-

һилиэк дьоно-сэргэтэ, дьобур уйата дьобун дьоно дьиикимдэлэр ыра санаа онгостон, илиилэрин сылааһын ингэрэн искибиэр оҥоруллубутун туһунан бэлиэтээн эттэ. Эбийиэги оҥорууга көмөлөспүт, үлэтигэр кыттыспыт нэһилиэк эр дьонугар: Василий Александровичка, Семён Аввакумовичка, Дьиикимдэтээҕи ОДьКХ салайааччытыгар Андрей Гаврильевич Антоновка, силиэсэр Иван Федотович Васильевка, сварщик Вадим Сидорович Николаевка, «Арыылаах» ХЭО операторыгар Михаил Михайловичка махталын биллэрдэ.

Маны сэргэ Култура департаменын салайааччытыгар Розалия Михайловна Тихоноваҕа, нэһилиэк кураторыгар Розалия Васильевна Тартакыноваҕа,

● Дьиикимдэҕэ аһыллыбыт архитектурнай дьүһүйүү аттыгар.

«Утум» НАДь, оскуола, уһуяан кэлэктиптэригэр, нэһилиэк дьаһалтатын исписелиестэригэр, нэһилиэктээҕи дьахтар сэбиэтигэр, олохтоохторго, ыгырылаах ыалдьыттарга махтал тылларын анаата.

Нэһилиэк баһылыга Прокопий Николаевич инникитин былаанга АРТ-эбийиэктэр баар буолуохтарын туһунан эттэ.

Маргарита Борисова: «Биир дойдулаахтарбынан киэн туттабын, дьиикимдэлэр наһаа түмсүүлээххиттэн сөхтүм. Дойдум дьонугар барҕа махтал, эһиэхэ бокулуммун тиэрдэбин. Саха сиригэр СӨ норуодунай артыһыгар, РСФСР, ССССР үтүөлээх артыһыгар Ефим Степановка, РСФСР үтүөлээх артыһыгар, П.А.Ойуунускай аатынан Судаарыстыбаннай бириэмийэ лауреатыгар Степанида Борисоваҕа уонна миэхэ итиник аат ингэрилиннэ.

Дьиикимдэтээҕи «Утум» Норуот айымньытын дьиэтигэр аатым ингэриллэн, айар

суолум аһыллан, ССССР үтүөлээх тренерэ Дмитрий Петрович Коркин 95 сааһыгар анаммыт режиссёр Сергей Потапов сакааһынан испэктээккэ кытынным. Тыйаатыр артыһа, ырыаһыт, «Сахафильм» режиссёра Валентин Макаров «Мин аатым таптал» киинэтигэр быстах оруолга уһулунум, кэлэр сыл олунньу 14 күнүгэр көрөөччү дьүүлүгэр тахсыахтаах», - диэн кылгастык сэгэтэн билиһиннэрдэ.

Архитектурнай уобараһы онорбут Василий Чарпыков: «Дьиикимдэ нэһилиэтин баһылыга Прокопий Осипов, улуустаагы Култура департаменын салайааччыта Розалия Тихонова идеяларынан Маргарита Борисова «Абакайда» оруолуттан дүһүйэн онорбут эскизпин Маргарита Михайловнаҕа көрдөрөн, сөбүлэн ылан, бииргэ үлэлиир Айсен Ивановтуун ылсан, биир ый устата болдьоммут кэмигэр онгортон бүтэрдит», - диэн кылгастык билиһиннэрдэ.

Декада

Олохтоох дьаһалта, кулууп уонна бибилиэтиэкэ тэрийиһэринэн Октябрьскай нэһилиэк аҕам саастаахтарыгар декада чэрчитинэн тэриллиттэ көрсүһүү быйыл хаһаангытааҕар да элбэх киһини түмтэ. Алтынны 6 күнүгэр А.Я. Овчинникова аатынан «Түһүлгэ» норуот айымньытын дьиэтигэр анаммыт чааска бииртэн биир 65-тэригэр үөһэ саастаах дьоммут-сэргэбит кэлэн истилэр. «Ситим» бырагырааманы тутуһан аҕа саастаахтары аһатыыга, көрсүүгэ нэһилиэк тэрилтэлэрэ уһуяаннартан саҕалаан нефтебазаҕа тийэ сыл аайы остуол тэрийиитигэр кыттыһаллар, хас биирдии үлэ кэлэтиибэ номнуо бэйэтэ менюлаах.

Аҕа саастаахтар декадаларын эбэрдэ тыллары эттилэр баһылык солбуйааччыта Александра Михайловна Иванова, нэһилиэк депутаттарын сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Геннадий Семенович Гаврильев, бэ-тэрээннэр сэбиэттэрин бэрэссэ-

● Антоновка аҕам саастаахтара көрсүһэн астыннылар.

дээтэлэ Владимир Михайлович Тимофеев, биирдиилээн дьон аһаҕас микрофонна санааларын эттилэр.

Ыгырыы сурук ытан үгэс быһыытынан дьаһалта үбүлүйдээхтэри бэлиэтээтэ, илии тутуурдаата. Төһө да бары кэлбэтэхтэрин иһин 65, 70, 75, 80, 85 саастарын туолбут 27 олохтоох ааттара ааттанна, ыалдьыттар дохсун ыгыстарын тыһа-

ананна. Бу күнүгэр тыыл бэ-тэрээнэрин, үбүлүйдээхтэри эбэрдэлээһин дьиэлэринэн сылдьан салҕаны. Кулууп народнай театр кыттылаах сэргэх бырагырааматын, бибилиэтиэкэ ооньчуларын бары да сөбүлээтилэр, ыалдьыттар астына сынньаннылар. Маны таһынан олохтоох модельнай бибилиэтиэкэ декада чэрчитинэн «Лучший читатель-вече-

ран» бириистээх анал аатыгар быйыл Ия Ивановна Габышева тиксэн, бибилиэтиэкэрдэр дьиэтигэр сылдьан эбэрдэлээтилэр.

Манньык хабааннаах тэрээһиннэргэ эрдэ сылдьыбат дьон-сэргэ кэлбиттэн тэрийээччилэр олус үөрдүлэр, көрсүһэ, сэргэхсийэ өрүү кэлэ туралларыгар ыгырдылар. Көлүөнэ уларыһыта бара турарынан эдэр соҕустар да бааллар, ытык кырдыбаастарбыт да үгүстэр, тыыл бэтэрээннэрэ Мария Петровна Семенова уонна Александра Петровна Васильева эмиз күндү ыалдьыт буоллулар. Орубуна ити күн Александра Петровна 88-гар үктэннэ. Бэлэ тутуурдаан, мустубуттар бары эбэрдэлээн өссө биир бэлиэ түгэнинэн буолла.

Онтон киһэттигэр ытык дьоммут махталлара ватсапка көтөн түстүлэр: «Үтө киһэ буоллун, үөлээннээхтэри! Аҕам саастаахтар күннэрин бэлиэтээн Антоновкатаагы култуура киинигэр аһара үчүгэй тэрээһин буолла. Октябрьскай нэһилиэк дьаһалтата, кулууп эдэр эрчимнээх үлэһиттэрэ бэртээхэй бэлиэ күнү аҕам саастаах дьоннорун ытыктаан, убаастаан

бэрт дьоро күнү бэлэхтээтилэр. Олус үчүгэй эбэрдэ кэнсиэри туруоран эбэрдэлээтилэр, бэрт көрдөөх бэһилээй киһэ буолла.

Ытык мааны дьоннорбут этэнгэ сылдьан көхтөөхтүк кэлэн көрсүспүтүгэр аһара диэн үөрдүбүт, долгуйдубут даҕаны, бэрт өр көрбөтөх дьоммутун көрөн астынныбыт. Бары тэрийээччилэргэ, кэлбит дьонго барыгытыгар махтал, өссө да итинник тэрээһиннэри инникитин күүтэбит. Бары доруобай этэнгэ сылдьын, чөл туруктаһын, чэгиэн-чэбдик буолун! Өссө төгүл БАҕЫЫБАЛАРЫН! А.Е. Пахомова».

«Түһүлгэ» киинигэр элбэх аҕам саастаах ытыктанар, сопуос араас салаадыгар миккиллибит кырдыбаастар кэлэн дьоро киһэ буолла, элбэх ырыа ылланна, күлэр да түгэн элбэх этэ. Нэһилиэкпит администратиятыгар, «Түһүлгэ» үлэһиттэригэр араас тэрээһиннэри тэрийэн чуумпу олохпутун сэргэхситэргитигэр махтанабыт. Үлэбит-хамнаскыт ситиһилээх, дьоллоох буолун. В.Дм. Федорова».

Октябрьскай нэһилиэк дьаһалтатын пресс-сулуоспата.

 К 70-летию Амакинской экспедиции

Амакинская экспедиция в жизни нюрбинцев

На территории Амакинки, где проходила частичка моего детства, строили финские дома. Я видела, как строят эти одинаковые дома-близняшки, которые мне, в то время, казались в новинку. Бабушка Маша, бабушка Павловых, просила нас собирать щепки для самовара.

Я туда ходила с другом Павликом Поповым, с проказником-однодетсадником, который жил по соседству, Валей - дочерью хозяев. Наша семья два года жила в двухквартирном доме друзей моих родителей, пока достраивали свой дом. Это была большая дружная семья Павловых с двумя детьми Валей, Володей и очень милой доброй бабушкой Машей.

Так вот, это ей мы помогали вскипятить самовар к обеду. Павлик, был по моему мнению, «храбрый, геройский» мальчик, который подбегал к русским строителям, к совсем незнакомым мужикам через улицу, с топорами и пилами, как на рисунках в книге «Волшебник из Изумрудного города». Павлик был весьма бойким мальчиком, хорошо говорил по-русски. Они ему разрешали собирать щепки и каждый раз давали нам по карамельке.

Вот так произошло первое знакомство с приезжими русскими. Нам приятно было говорить с ними по-русски, так как мы с Павликом готовились к школе в русской группе детского сада. Получается, что мы были первыми свидетелями стройки этих домов-коробочек, совершенно одинаковых и красивых.

А в Доме культуры «Геолог»

мне посчастливилось посмотреть цветные фильмы «Донские казаки», «Садко» с моей тётёй Еленой Кириллиной и её женихом Ильёй Петровым. Если мы, дети Нюрбы 50-60-х годов, смотрели только чёрно-белые картины, как например, «Чапаев», какие-то фильмы про войну в тесном клубе Промкомбината, то здесь у амакинских геологов было высокое двухэтажное здание, похожее, на наш взгляд, на сказочный дворец!

А уже в юности мы в этот клуб ходили на танцы! Уж как нам нравилось там бывать: здесь никто не запрещал нас, старшеклассникам, вместе со взрослыми ходить на всякие праздничные мероприятия.

Работа геологов, зачастую связанная с труднодоступностью мест экспедиций и погодными условиями требовала хорошего насыщенного отдыха. Поэтому профсоюзы очень старались удовлетворить любые запросы и желания своих работников в культурном отдыхе. И вообще-то, амакинцы умели хорошо проводить свободное от работы время в отличие от нас, местных. Они умели проводить мероприятия с особым размахом и шиком: это новогодние карнавалы, праздничные салюты, на майские, ноябрьские праздники шли колоннами с яркими транспарантами, лозунгами и песнями.

А в 1969 году, кажется, молодёжь того времени Нюрбы помнит гастрольный тур знаменитого московского инструментального ансамбля «Поющие гитары»! Так что, старый амакинский клуб и геологи 1960-х годов ещё

помнят нежные чарующие звуки поющих гитар и лирические песни молодых красивых солистов. А то, что только в Амакинке можно было достать кету солёную, колбасу копчёную и покупать хлеб высшего сорта в те времена это просто нереальная легенда для жителей других районов.

Теперь старых амакинских построек уже нет, из тех аккуратненьких красивеньких финских домов остались только два дома. А как бы хотелось сохранить историю жизни амакинских геологов, которые оставили о себе глубокий след в сердцах нюрбинцев. Образ геологов, лётчиков - первых смелых, образованных, интеллигентных молодых людей, увлечённых романтикой своей профессии, влюблённых, в силу возраста, в то время, в послевоенные годы, в молодой, строящийся заново посёлок Нюрба, по сей день стоит в наших глазах и сохранился в нашей памяти.

Увековечивание людей, сыгравших огромную роль в становлении нашего родного города от статуса села до статуса промышленно-сельскохозяйственного города, известного во всём мире как алмазная провинция со своей авиацией, это наш долг. Это наша с вами миссия.

С этой мыслью я поделилась с моей одноклассницей Еленой Ивановной Григорьевой (Харитоновой), с которой с детства и грезил мечтой стать геологами, и да, она исполнила мечту, связав жизнь свою с геологией.

Елена Ивановна с огромной радостью согласилась поддержать эту идею. С особым эн-

тузиазмом поддержали меня «бывшие» амакинские, считающие себя нюрбинскими геологами, разъехавшиеся по всей территории России и даже, за пределы страны, так как они по сей день чувствуют ностальгию по Нюрбе...

Когда Елена Ивановна поделилась новостью об идее создания музея, они написали, что прослезилась, вспоминая дорогое для их сердца место, где проходила их безмятежная молодость. Они выразили свою поддержку на сбор материалов экспедиции. Из Айхала даже обещали отправить знамя геологов Нюрбы.

Считая проблему увековечивания истории жизни геологов Амакинской экспедиции самым важным звеном в патриотическом воспитании нынешней молодежи и школьников, я предложила идею создания музея геологов Амакинской экспедиции Нюрбы в единственно сохранившемся в городе в здании бывшего клуба «Геолог». Данную идею и проект поддержали правление общества «Нюрбакаан» (А.А. Николаева), депутат Ил Түмэн Григорьева Антонина Афанасьевна и глава г.Нюрбы Игнатьев Геннадий Васильевич.

Надеюсь, что к празднованию 200-летия образования Нюрбинского района сумеем получить разрешение на создание музея геологов района в здании бывшего клуба «Геолог» Амакинской экспедиции.

Валентина Давыдовна ФЕДОРОВА, ветеран педагогического труда, отличник образования РС(Я), отличник соцслужбы Минтруда РС(Я).

 В республике

Более 16 тысяч семей с детьми в Якутии получили выплаты в сумме 2,4 млрд рублей

По национальному проекту «Демография» в Якутии финансовую поддержку от государства получили более 16 тысяч семей с детьми. В виде выплат направлено 2,4 млрд рублей. Об этом сообщила министр труда и социального развития республики Елена Волкова.

«По состоянию на 10 октября в рамках национального проекта «Демография» направлено в виде выплат в сумме 2,4 млрд рублей на поддержку более 16 тысяч семей с детьми», — указано в сообщении.

Министр напомнила, что единовременная выплата предоставляется при рождении первенца, также есть региональный материнский капитал при рождении второго.

Кроме того, с 2024 года в Якутии в два раза увеличат размер маткапитала «Семья» при рождении третьего или последующего ребенка, а парам в возрасте до 25 лет при заключении первого брака единовременно выплатят 50 тысяч рублей.

Общий объем финансирования по нацпроекту «Демография» с учетом объектов строительства до конца года составит 5,7 млрд рублей, уточнила министр.

В рамках нацпроекта на сегодня получили санаторно-курортное лечение 479 ветеранов, охвачены профилактическими осмотрами 62 тысячи пенсионеров по возрасту, специальную медицинскую гериатрическую помощь получили 1452 человека, социальные услуги — 15,4 тысяч.

ЯСИА.

Воину-якутянину Дмитрию Егорову посмертно присвоено звание Героя России

Президент Российской Федерации Владимир Путин своим Указом от 9 октября 2023 года № 763 присвоил звание Героя России посмертно рядовому Дмитрию Егорову за героизм при исполнении воинского долга.

Ранее министр обороны РФ Сергей Шойгу представил рядового 155-й отдельной гвардейской ордена Жукова бригады морской пехоты Дмитрия Егорова с позывным Сунтар к званию Героя России посмертно.

Во время боя с превосходящими силами противника вблизи населенного пункта Новомайорское ДНР рядовой Егоров ликвидировал часть штурмовой группы ВСУ, заставил врага отступить.

Пресс-служба Главы РС (Я) и Правительства РС (Я).

Отец — участник открытия первых алмазов

Яковлев Василий Николаевич-II (1931-29.04.2013)

Успехи геологов алмазников того времени тесно связаны с участием в их работах коренных жителей Якутии, работавших проводниками, каюрами, рабочими.

Мой отец Яковлев Василий Николаевич-II является участником открытия первых алмазов. Он родился в январе 1931 года в семье охотника на местности с очень красивой природой по названию Улахан Кюель. Отец Яковлев Николай Афанасьевич и мать Гоголева Алена Алексеевна родили и воспитали 8 детей. Мой отец до Великой Отечественной войны успел учиться 2 класса, после войны закончил еще 2 класса.

В 1951 году в Улахан Кюель приехала экспедиция № 42 на поиски алмаза. Когда они строили дом для жилья, мой отец и его старший брат Яковлев Василий Николаевич-I работали на заготовке бревен. Затем в 1953 году из г. Москвы

приехали искатели алмазов. Они из колхоза «Улахан Кюель»взяли 30 оленей для езды. Отец работал у них проводником, каюром, показывал дорогу.

В 1954 году приехала еще одна партия, начальником была латышка Ирма Яновна Широкова. С ними бесстрашно преодолевая невероятные трудности в глухих урочищах тайги, заключили работу в 42 партии. В октябре с местности Озерный полетели в Нюрбу.

В 1963 году отец встретил

мою мать Данилову Марию Иннокентьевну, полюбили друг друга и поженились. Через год родилась я, старшая дочь.

В Улахан Кюеле с матерью летом ухаживали за скотом колхоза им. Ст. Васильева, летом охотился, был кадровым охотником. Всегда перевыполнял свой план по добыче пушнины.

В 1974 году был награжден знаком «Победитель социального соревнования». Мой отец ветеран тыла, участник открытия первых алмазов,

Почетный гражданин Мегежекского наслега.

С мамой воспитали пятерых детей. Имеют 13 внуков, 16 правнуков. Мы гордимся своим отцом, дедушкой, прадедушкой.

Саргылана ДМИТРИЕВА, старшая дочь, ветеран муниципальной службы, ветеран труда, Почетный гражданин Мегежекского наслега.

Декада

Ажам саастаахтар декадаларын чэрчитинэн алтынны 7 күнүгэр «Айылгы» норуот айымньытын дьэитигэр Интернет ситимигэр наадалаах иһитиннэрини буларга, электроннай почталан, мессенджер, социальнай ситимнэр уонна онлайн харчы ыытарга кулууп уонна бибилэтиэкэ үлэһиттэрэ үөрэттилэр. Табыгастаах буоллун диэн абыһах киһилээх группанан дьарыктаатылар.

Бастатан туран нэһилиэк, кулууп Телеграмм уонна ВК каналыгар суруттардылар. Бу күнтэн ыла сонуннары билэр, көрөр кыахтаннылар. Ол кэннэ

Үөдэй ажам саастаахтара аныгы технологияны баһылыыллар

Телеграмм нөнгүө видеонан саңаран оҕолоругар, билэр дьонноругар эбэрдэ ыытан эрчиллинилэр.

Госуслуга нөнгүө наадалаах справканы сакаастаатылар. Сорхоттор хаартыскаҕа сурук суруйарга үөрэннилэр. ВК-га хаартыска угары да сатаатылар.

Онон бары кэлбит дьон аныгы технологияны баһылаан үөрэн-көтөн тарҕастылар.

Кэлэр өттүгэр итинник үөрэти былаан быһыытынан салҕаныаҕа. Үөдэй ажам саастаах дьон аныгы үйэни кытта тэнгэ хардылылылар. Сааһырдыбыт диэн дьэилэригэр бүгөн олобботтор. Сананы билэргэ бэлэмнэр, баҕалаахтар. Өссө кэлиэхпит диэн тарҕастылар.

Мария НИКОЛАЕВА,
Үөдэй нэһилиэгин баһылыга.

Айар кут

Кэпсээбиччэ өссө биир түгэни кэпсийим. Сэттэ уонус сылларга куобах элбээн да сылдыбыта, дэриэбинэҕэ эрэ кирибэт этэ. Мин ахсыска үөрэнэрим дуу, тохсус кылааска эбитэ дуу, аҕабыт ИЖ-56 "Планета" матасыыкылаах этэ, ону уолаттар көңүл мииннэбит.

Арай биир киһи аҕам «Хайа, уолаттар, ким фаралы барар?» диэн матасыыкылын сапараапкалаан биэрдэ. Бэйэтэ эмиэ фаралыт бэрдэ, аккумулятор стартернай тыраахтырдаах, онон убайым биһиккини кэннигэр хаптаһын баайан, иккиэммитин туруортаан тракторынан дьэ фаралаан куобах бөҕө аҕаааччыбыт.

Дьэ, ол курдук убайым тоҕо эрэ барбат буолла, мин барыах баҕам баһаам, биригэ үөрэнэр уолбун дэриэбинэбиттэн кучуйан бардыбыт. Куйбууһабынан хакаарап диэки айанныыбыт, суолтан улаханлык туорабаппыт. Ол да буоллар, хас да куобаҕы ыллыбыт. Хакаарапка тийээн «Марына баһыната» диэн оһорбо урукку баһына сыһыга тахсан, тыктаран куобах ыллыбыт.

Онтон салгы тыктаран

Сэмэнчик ыал саамай кырата буолан, убайдара кэтэн кыччаппыт таңастарын үөрэ-көтө таннар, эргэ, абырахтаах диэбэт. Кини алын кылаас үөрэнээччитэ буолла. Оскуолаҕа биир пуоруманы ирдиир буоланнар, лааппыга таһаҕас кэлбитигэр, саңаһа түүнү быһа утуйбакка уочараттаан, сабыс-саңа үөрэнээччи пуоруматын ылан кэллэ.

Эчи, тимэхтэрэ ол кылабачыгаһын, бүрүүкэтэ ол кырылааһын, үкчү байыаннай курдук! Пуоруматтан Сэмэнчик хортууһун уонна курун сөбүлээн, тутта кэтэн, курданан кэбистэ. Сарсыныгар саңа пуоруматын саңаһа кэтэрдэн ыытта. Сорох уолаттар олох да пуорумалара суох. Эчи, хаарыаны!

Сэмэнчик илиитэ-атаҕа көңүл хамсаабат, уолчаан санаатыгар, саңа таңас хамсаабат курдук ыбылы ылбыт. Сэмэнчик кыбыстан, ийэ хара көлөһүнэ «сарт» түстэ. Халлааннаан көтөн – халлаан ыраах, сиргэ тимиринэн – сир кытаанах.

Оҕо саасыттан көрүдүйөс түгэннэр

баран иһэн, арай киһим ханыгытаата, мин «абааһы!» диэн курдук иһиттим, сүрөҕүм бүллүгү гынна. Ол саҕана оскуолаҕа кэпсэтиигэ абааһы илэ барбыткэмэ, абааһыга сиэтиэм дуо? Эрийэ тутан кэбистим даҕаны, дьэбит диэки ыстаннары, фааралаан бүтүөхпүт дии. Хата абааһылар сиппэккэ баччаҕа диэри тийээн кэллибит. Уолум туох диэн саңарбытын, ханыгытаабытын билигин да билбэппин, хата тыыннаах хаалан, ол уолум билигин күтүөтүм буолан, бэйэтин курдук ааттаах уолланан бэрт үчүгүйдик олоһор.

Ити Афанасий Никифоров «Сайылыкпар хаалбыттар» диэн ырыатын истэн баран, киһи элбэҕи эргитэ саныыр эбит, оҕо сааһын хартыыналара киинэҕэ курдук көстөн ааһаллара эмиэ да кэрэ, эмиэ да киһи соннууйар түгэннэрэ элэгнээн ааһаллар.

Ол курдук биһиги оҕолор сайынын убайым, балтыларым буолан тиэргэммитигэр иһирдэнэн-таһырдыанан араас

ооньууну оонньоотохпут дии, онтон биир түгэн өйбүттэн түспэтти олонор хаалбыт.

Аҕабыт окко звеноҕа сылдыар, ийэбит маҕаһынгна остуорас. Маҕаһымыт биһиги Омондоон уулуссабыт төбөтүгэр турар. Ийэбит сарсыарда үлэтигэр барар, күнүс эбиэтигэр кириэхтээх. Биһиги, оҕолор ол ийэбит кириэригэр тиэргэнгэ чох салабаарыгар чай оргутан тоһуйар эбээһинэстээхпит.

Убайым биһикки омургу уолаттар, оонньоон иирэн чаһыны көрбөккө эбиэт буолан эрдэҕинэ биридэ өйдөнөн, салабаарбыт үрдүгэр түһэбит. Сорох чыыппаан симэр, сорох уу кутар, саллааттыгы быһыи диэн биһиэхэ буолар. Биир балтыбыт тиэргэн аанын сэгэтэн ийэбит иһэрин маньыр. Биһиги омургулар түргэнник уматар ньыманы билэбит, аҕабыт матасыыкылыттан икки-хас баанкаҕа бензин сүүрдэ охсубут, дьэ уонна били чыыппааннаах салабаарбыт турба олоһор хайаҕаһынан бензин кутан баран испиискэ быраҕабыт.

Кыбыстыы

түгэр, пуоруматын кэппэккэ барда. Сорох уолаттарга пуорума суох дии! Сэмэнчик Сэмэнчигинэн буолбут: кыргыттары баттахтарыттан тарта, уолаттары хатыйда, уроукка илиитин уунан эппизттэстэ. Сэмэнчик «төбөтө үтүөрбүтүттэн» Валентина Семеновна эмиэ үөрдэ.

Дьэитигэр кэлбитигэр саңаһа көрөн, соһуйда:
- Хайа, Сэмэнчик, мөбүллэри онорбуккун дии. Үөрэнээччи пуоруматын эбэһэт кэтэр диэн сокуон тахсыбыта. Дириэктэрин көрбөтө дуо? Валентина Семеновна туох да диэбэтэ дуо? Сарсыныгыттан биир тыла суох кэтэҕин.

Саңа таңастан кыбыстар киһи быстыа дуу, ойдуо дуу, хайдах гынан сабыс-саңа пуоруматын эргэрдэр толкуйугар түстэ. Наар ыстаанын хайа тардарын санаата. Саңаһа көрбөтүгэр сабыс-саңа булуһаалаах

Аанһа буолуо дуо, бензин умайарыгар эстэн, уһууран тахсан, баттах салатааһыннаах энгин буолар. Били аан маһааччы разведчикпыт «маама иһээр!» диэн сигнал биэрдэ да, биһиги өссө ыксыыбыт, командир кэлиэр диэри салабаар оргуйуохтаах, биһиги иккис баанкабытыттан аны турбатынан түргэтэтэр убаһасытын кут да кут, кэмниэ-кэнэҕэс салабаарбыт оргуйан били ойоҕос клапан хаппаһын тэбиэлиир, биһиги хуу диэн, эбээһинэһи, бирикээһи толорбут дьоннор дакылааттыгы тоһуйабыт.

Ийэбит котоку үөрэн төбөбүт оройуттан сыллаталаан баран, остуолун тардан чэйигэ ыңыртыйар. Остуолга олонор чэйбитин иһээри гыммыппыт, хайдаһын бэйэбит өйдөөтүгүт ини. Бензин амтаннаах буолан, чэйбит тоһуллар, иккиһин оргутулар. Оннук оҕо саас түгэннэрэ буолааччылар.

Биһиги дьоммут биир ыанар ынахтаахтар этэ. Онтубут төрөөн, биир тыһы тарбыаһы

бэлэһтээбитэ. Сүөһүлэр мэччирэннэригэр сарсыарда аайы бардахтарына, тарбыаһыт уһаайбаа хаалан аһыыр, арыт бэйэбит уһаайбабытыгар, арыт ыалбыт Мааса уһаайбатыгар. Биир оннук үтүө күн тарбыаһытын Маасабыт уһаайбатыгар ыыттыбыт. Тарбыаһыт аата Сэбирдэх диэн, отгон сосед Маасабытын «Хаппыт Мааса» диэн истибэтигэр ааттыыллар. Аатын да курдук хатыгыр эмээһин этэ.

Арай биридэ бырааппын Миисэни «тарбыаһаар тугу эрэ биэр» диэбиттэр дуу, аҕал диэбиттэр дуу, дьэ быраатым тарбыаһ бостуугар баҕас аллаах киһи, Мааса баһынатын таһыгар тийээн тарбыаһын ыңырааччы буолбут. Ыңырданына кэлэрэ үһү, арай уолбут ыңырыбыт: «Хаппыат, хаппыат!» - дие да диэ буолбут. Оччо үөгүүнү ааттаах киһи иһиттэҕэ дии, «Туох диигин нокоо?» диэбит, онуоха биһиги киһити өйдөнөн: «Ээ, Сэбирдэх, Сэбирдэх, кэл-кэл!» диэн буолбут, оннук көрүдүйөс түгэннэр эмиэ бааллара.

Байбал СЭМИЭНЭП,
Чаппанда.

самыыр түспүт чалбаар сибииннэлэр буккулла сылдыалларын көрдө: дьүһүн бодо буолбуттар, бадараан-сидэрээн! Сэмэнчик үөрүүтүттэн хаһытаан ылла, пуоруматын туппунан таһырдыа сүүрэн табыста да, чуо бадарааннаах, оттоох чалбааха пуоруматын бырахта.

Бадарааны содулун билбэт, от өгө баҕас таңастан барбатын билэр. Төһөлөөх элбэх таңаһы от өгө гыммытын айбыта билэн эрдэҕэ. Пуоруматын үрдүгэр тахсан тимирдэ үктээтэ, омуһугар хаста да ойон ылла. Сөп буолан, сибииннэлэртэн итэҕэһэ суох буолбут көрүннээх пуоруматын кыаһынан ыкпыта буолаат, киһи дэбигис көрбөт сиригэр ылаата.

Киһэ тахсан куурбут, номноо эргэрэ быһытыгыт пуоруматыттан астынан, киллэрэн, оронун баһыгар биллэхти ылаата. Дьэ, эргэрэн илиитинатаһын кыаһылаабат буолла ини.

Мирослава.

Исписэлиис сэрэтэр

Аһы от (вех ядовитый) олус кутталлаах, саамай дьааттаах үүнээйилэртэн биирдэтэрэ буолар. Сиртэн 50-80см үрдүктээх, көндөй умнастаах, элбэх

лабаалардаах, төбөтүгэр зонтик курдук маган сибэккилээх, сииктээх сирдэргэ, күөллэр бадарааннаах кытыларыгар үүнэр элбэх сыллаах үүнээйи. Амтанынан, сытынан петрушкаҕа маарынныыр, саас бастакынан көбөрөр, ол иһин сүөһү уһун кыстык кэнниттэн сибизһэй оту сиэри былдьанар. Ынах сүөһү аһы оттон сүһүрүүтэ күһүн хойут, эбэтэр саас эрдэ күөх от суоҕар тахсар. Цикутотоксин диэн дьааттаах эттигэ умнаһын төрдүгэр (луковица-

Аһы оттон сүөһү сүһүрүүтэ

тыгар) мустан үөскүүр. Төрдүн хайа быстаха, көндөйдөрүгэр, саһархай өгнөөх убаҕас дьааттаах.

Наука дакаастаабытынан, сүөһү аһы оттон сүһүрэн өлөр дозата 200-300гр., ол аата улахан сүөһү 2-3 устуука аһы от төрдүн сизтэҕинэ, итиэннэ кэмигэр сөптөөх көмө оноһуллубатаҕына, өлүөн сөп. Манньык оту сизбит сүөһү харахтарын харата кэнниир, туохтан барытыттан куттана, иннин диэки

сүүрэ сылдыар буолар, икки чаас буолан баран ибигирээн, таргараан киирэн барар. Төбөтүн кэннин диэки хантаччы быраҕар. Дьаат сүөһү киин ньиэрбинэй систиэмэтигэр дьайар, ньиэрбэ параличтааһыныттан тына хаайтарар, тута сөптөөх суһал көмө оноһуллубатаҕына, сүөһү өлөр. Өлүк иһэ үлүбүт, сыраана элбэхтик сүүрбүт, быччыннара көһүйбүт буолар.

Бу күннэргэ Чуукаар нэһилэгэр 5 сүөһү сүһүрэн өлүүлэрэ

табыста. Бэтэринээрдэр миэстэтигэр үлэлээбиттэрин түмүгүнэн, аһы оту сизн өлбүттэр диэн быһаарылынна.

Аһы оттон сүөһү сүһүрүүтүн хайдах сэрэтиэххэ? Аһы от үүнэр сирдэригэр, сүөһү мэччирэнгэр, субуотунньуктары тэрийии, аһы от төрдүн гүрэн ылғааһын, үүнэр сирин гүрүүлээһин буолар.

Нурбатаагы ветеринарнай управление.

Важно знать

С 1 июля 2022г. на медико-социальную экспертизу направляют Медицинские организации. Принятие решения о направлении гражданина на МСЭ и проведении медицинских обследований, необходимых для получения клинико-функциональных данных в зависимости от заболевания (приказ Минтруда России от 10.06.2021 №402н/631н) в целях проведения медико-социальной экспертизы, осуществляется не позднее 30 рабочих дней со дня принятия решения врачебной комиссией медицинской организации о подготовке такого направления.

В поликлинике гражданин определяет удобную форму проведения МСЭ: с личным присутствием (очно) посетив бюро МСЭ, или без личного присутствия (заочно) на основе медицинских документов.

Гражданин будет уведомлен обо всех этапах процесса. Уведомления от бюро МСЭ он получит обо всем, что происходит после поступления направления в бюро (например, о регистрации направления на МСЭ, или указать причины возврата направления в медицинскую организацию). Такие уведомления будут передаваться на бумаге, по телефону или с помощью смс.

Бюро проводит МСЭ гражданина по направлению на медико-социальную экспертизу, поступившему из Медицинской организации, а также по заявлению о проведении МСЭ в соответствии с заявленными целями (выдачи дубликата справки, выдачи новой справки, изменения в части ИПРА), поданному гражданином (его законным или уполномоченным представителем).

МСЭ проводится в бюро (главное бюро, Федеральное бюро) без личного присутствия гражданина, с личным присутствием гражданина, в том числе с выездом к гражданину по месту его нахождения или дистанционно с применением информационно-коммуникационных технологий

Решение о признании гражданина инвалидом либо

Новые изменения при прохождении медико-социальной экспертизы

об отказе в признании его инвалидом принимается простым большинством голосов специалистов, проводивших МСЭ, на основе обсуждения результатов его медико-социальной экспертизы.

Гражданину, признанному инвалидом, выдаются справка, подтверждающая факт установления инвалидности, с указанием группы инвалидности, а также индивидуальная программа реабилитации или абилитации.

Индивидуальная программа реабилитации или абилитации инвалида – содержит комплекс оптимальных реабилитационных мероприятий, включающий в себя отдельные виды, формы, объемы, сроки и порядок реализации медицинских, профессиональных и других реабилитационных мер, направленных на восстановление, компенсацию нарушенных функций организма, формирование, восстановление, компенсацию способностей инвалида к выполнению определенных видов деятельности.

Индивидуальная программа реабилитации или абилитации инвалида является обязательной для исполнения соответствующими органами государственной власти, органами местного самоуправления, а также организациями независимо от организационно-правовых форм и форм собственности.

Индивидуальная программа реабилитации или абилитации имеет для инвалида рекомендательный характер. Вы вправе отказаться от того или иного вида, формы и объема реабилитационных мероприятий, а также от реализации программы в целом.

Вступил новый приказ Министрства труда и социальной защиты Российской Федерации от 26.06.2023 № 545н «Об утверждении Порядка разработки и реализации индивидуальной программы реабилитации или абилитации ребенка-инвалида, выдаваемых федеральными учреждениями медико-социальной экспертизы, и их форм», также приказ Министрства труда и социальной защиты Российской Федера-

ции от 27.04.2023 № 342н «Об утверждении перечня показаний и противопоказаний для обеспечения инвалидов техническими средствами реабилитации».

Порядок обжалования решений бюро, главного бюро, федерального бюро:

Гражданин (его законный или уполномоченный представитель) может обжаловать решение бюро в главное бюро в месячный срок на основании заявления, поданного в бюро, проводившее медико-социальную экспертизу, либо в главное бюро в письменной форме на бумажном носителе (ФКУ «ГБ МСЭ по Республике Саха (Якутия)» Минтруда России, 677007, Республика Саха (Якутия), г. Якутск, ул. Курашова, 65) или в электронном виде с использованием Портала госуслуг.

Решение главного бюро может быть обжаловано в месячный срок в Федеральное бюро на основании заявления, подаваемого гражданином (его законным или уполномоченным представителем) в главное бюро, проводившее медико-социальную экспертизу, либо в Федеральное бюро (ФГБУ «Федеральное бюро МСЭ» Минтруда России, 127486, г. Москва, ул. Ивана Су-санина, 3).

Не позднее 30 рабочих дней со дня поступления заявления гражданина проводится МСЭ и на основании полученных результатов выносится соответствующее решение.

Решения бюро, главного бюро, Федерального бюро могут быть обжалованы в суд гражданином (его законным или уполномоченным представителем) в порядке, установленном законодательством Российской Федерации.

Единый контакт-центр взаимодействия с гражданами: 88006000000

Телефон Горячей линии: 8(4112)404328

Регистратура: 84112404330

Адрес: 677005, РС(Я), г. Якутск, ул. Курашова 65

Электронная почта: mse_ykt@mail.ru

Наш сайт: www.14.gbmse.ru

Бюро МСЭ №15 смешанного профиля ФКУ ГБ МСЭ по РС(Я) Минтруда России.

Об операции «Нелегал»

В целях организации комплекса предупредительных, профилактических и оперативно-розыскных мероприятий, выявления незаконной миграции с 2 по 8 октября на территории Нюрбинского района была проведена комплексная оперативно-профилактическая операция «Нелегал-2023» по противодействию незаконной миграции граждан третьих (по отношению к ОДКБ) стран.

По состоянию на 8 октября 2023 г. в миграционный учет по месту пребывания поставлены всего 97 иностранных граждан, из них проживают по виду жительства 11 иностранных граждан.

В период оперативно-профилактического мероприятия всего были задействованы 81 сотрудник ОМВД России по Нюрбинскому району, из них МП – 6, подразделения службы охраны общественного порядка – 53, сотрудников ОУР – 6, сотрудников ОГИБДД – 12, сотрудников УФСБ – 3.

В период оперативно-профилактической операции проверено всего 15

объектов, из них: объектов строительства – 4, торговли – 11.

По результатам проведения операции участковыми уполномоченными полицией выявлены 2 административных правонарушения по ст. 18.8 КоАП РФ, зарегистрированы в КУСП 1 материал проверки по признакам состава преступления по ст. 322.3 УК РФ и возбуждено 6 октября 2023 г. уголовное дело по статье 322.3 УК РФ в отношении гражданки РФ. Также принято 4 решений о неразрешении въезда в Российскую Федерацию в отношении 4 граждан Республики Таджикистан.

В период проведения операции были проведены профилактические беседы с гражданами о недопущении административных правонарушений и уголовно-наказуемых деяний по линии миграционного законодательства.

Также гражданам Российской Федерации, регистрирующим по месту пребывания иностранных граждан, вручены памятки на учет иностранных граждан.

Фиктивная постановка на учет иностранных граждан влечет за собой уголовную ответственность

Фиктивную регистрацию закон Российской Федерации определяет как регистрацию иностранного гражданина либо гражданина Российской Федерации по месту пребывания или по месту жительства на основании предоставления заведомо недостоверных сведений или документов для такой регистрации, либо его регистрацию в жилом помещении без намерения пребывать (проживать) в этом помещении, либо регистрацию по месту жительства без намерения нанимателя (собственника) жилого помещения предоставить это жилое помещение для пребывания (проживания) данного лица.

Ответственность за фиктивную регистрацию гражданина Российской Федерации по месту пребывания или по месту жительства в жилом помещении в Россий-

ской Федерации и фиктивную регистрацию иностранного гражданина или лица без гражданства по месту жительства в жилом помещении в Российской Федерации установлена статьей 322.2 Уголовного кодекса РФ.

За фиктивную постановку на учет иностранного гражданина или лица без гражданства по месту пребывания в жилом помещении в Российской Федерации, уголовная ответственность предусмотрена по статье 322.3 Уголовного кодекса Российской Федерации.

Наказание по статьям 322.2, 322.3 УК РФ назначается в виде штрафа от 100 тысяч до 500 тысяч рублей, принудительными работами на срок до трех лет, вплоть до лишения свободы на срок до трех лет.

МП ОМВД России по Нюрбинскому району.

Миграционный пункт ОМВД России по Нюрбинскому району сообщает

Кэриэстэбил

Өйбүтүгэр-сүрэхпитигэр өрүү бааргын

хойугар бүтэрэн баран, армияга барыар диэри совхозка тракториһынан үлэтин сағалаабыта. Армия кэнниттэн Маарга улахан массыына ыгытарга үөрэммитэ.

ХДСУ суол онорор тэрилтэ-эҥ бастаан автогрейдеринэн, онтон Камазка суоппардаабыта. Тэрилтэлэр ыһыллыларыгар бастакынан улахан массыына-наннан таһаҕас таһар урбаанныт буолбута. Уһун-ыраах рейслэргэ сылдьан, тоҕон-хатан үлэ бөҕө буолара. Ыраах Новосибирскай куораттарга ый аңардыта таһаҕас таһан айанныыр этэ. Нурбаҕа уонна Сунтаарга элбэх таһаҕас таспыта. Эрэллээх, чиэһинэй киһи буолан сакаһа элбэх буолара. «Новил», «Изабелла» курдук улахан маҕаһыныннары кытта үлэлээбитэ.

Айанҕа 90-ус сылларга элбэх кыһалжалары көрсөллөр этэ.

Кини элэккэй майгылаах буолан элбэх доҕоттордоох, табаарыстардаах буолан дьиэ-битигэр араас сиртэн кэлбит, аһан иһэр элбэх ыалдыт тохтоон, чэйдээн аһаллар этэ.

Улахан техниканы баһылаан уонна мындыр өйдөөх, сөп толкуйдаах буолан үгүс киһиэхэ араас техниканы онорорго сүбэ-ама биеһитэ, көмөлөспүтэ элбэх.

Аһыныгас сүрэхтээх буолан дьонго төһө кыалларынан көмөлөһө сатыыра. Дьиэтигэр аҕалы амаарах сыһыаннаах түөрт уол оҕолорбутун кыра саастарыттан техникага сыһыартаабыта, айанҕа илдэ сылдьара, чөл олоҕу тутуһар аҕа баһылыкпыт этэ.

Нурбабыт сайдарын туһугар бэйэтин кылаатын киллэрэн ыһырдылар да онно тутатына көмөлөһөр идэлээбэ. Ол үлэтин сыаналаан куорат уонна улуус дьаһалталарыттан Махтал сурук, Бочуотунай грамота хаста да туттута.

«Почетный работник автомобильного транспорта РС(Я)», «Почетный работник автотранспортного Союза» нагрудной значкарынан, «Благородное дело» анал бэлиэһэн, «Почетный дальнебойщик РС(Я)» мэ-тээлинэн наҕараадалаабыта.

Ус сыллаҕыта ааннаан кэлбит дьаһаҕа ылларан аҕыйах күн иһигэр ыалдьан эдэр сааһыгар биһиги кэккэбиттэн туораабыта олус хомолтолоох.

Кэргэнэ, оҕолоро.

Өрүү биһиги сүрэхпитигэр эн бааргын аҕабыт Александров Иван Иванович, Чингис Баанба диэн дьонго биллэр аата. Ус сыл ааста эйигинэ суох, ол устата суохтуубут, ахтабыт. Эн холку майгың, аһыныгас сүрүҥ, дьонго элэккэй сыһыаның биһиги баарбыт тухары өйбүтүгэр-сүрэхпитигэр өрүү бааргын күндү киһибит, тапталлаах аҕабыт.

Баанба сэттинни 6 күнүгэр 1966 сыллаахха Нурбаҕа төрөөбүтэ. Оскуоланы Сунтаар Тойбо-

Өрүүтүн ахтыахпыт-саныахпыт

табаарыс этэ.

Нерюнгри куоракка тутуу этэрээтигэр үлэли сылдьан көрсөн, харахпытынан хайҕаһан, сүрэхпитинэн сөбүлөһөн 1981 с. ыал буолбуппут. 5 оҕону төрөтөн, элбэх сиэннэнэн наһаа дьоллоохтук олорбуппут.

Үлэтин 1982 с. Нурба сиригэр ПМК-612 ПУ «Якутсельстрой» тутуу маастарынан сағалаабыта. Эдэр кутугунас, дирин билиилээх үлэһити таба көрөн 1984 с. оройуон архитекторынан анаабыттара. 1987 с. Нурба бөһүөлөгүн депутатынан талыллан дьон туһугар кыһаллан үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ.

1989 с. «Якутагропромпроект» институт филиалыгар инженеринэн, онтон сэбиэ-диссэйинэн үлэлээбитэ. 1993 с. урбаанныт буолан инженер-проектировщицынан 2021 с. диэри сылдьыбыта. Нэһиликтэргэ, тыа хаһаайыстыбатын урбаанныттарыгар, чааһынай дьонго проектной үлэлэри онорон, сүбэ-ама биеһэр дьон махталын ылара. 2013 сылтан «Сардаана» уһууһа охранныгынан үлэлээбитэ.

Аҕа баһылык быһытынан аламаҕай майгылаах, ылсыбытын ситэрэр, баҕарбытын бааргынар хойуун киһи этэ. Сайы-

нын от оттоһон, бултаан, сир астаан дьиэ кэргэнинэн айылҕаҕа сылдьарын сөбүлүүр этэ.

Аҕабыт сырдык мөссүөнэ биһиги сүрэхпитигэр мэлдьи баар, өрүүтүн ахта-саныы сылдьыахпыт.

Күндү киһибит уһун уугар сымнаҕастык, сылаастык утуй. Эйиэхэ махтанабыт. Ахтабыт, суохтуубут, саныыбыт.

Биһиги ыарахан кэммитигэр күүс-көмө, өйөбүл буолбут чугас

аймахтарбытыгар, табаарыстарыгар, ыалларбытыгар, «Сардаана» уһууһа кэлэктиибигэр, Чаппанда балыһатын үлэһит-тэригэр, бииргэ үөрэммит оҕолорбутугар, Нурба оройуонун ИДьМ отделын үлэһиттэригэр барҕа махталбытын тиэрдэбит. Баҕарабыт бары үчүгэйи, кытаанах доруубуйаны, дьоллоох олобу.

Кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ.

Махтанабыт

Биһиги дьиэ кэргэн улахан уолбут, АЛЕКСЕЕВ Дмитрий Васильевич күн сириттэн күрэммитэ балаһан ыйын 13 күнүгэр 40 хонуга буолбута.

Бу ыарахан кэммитигэр күүс-көмө, сүбэ-ама буолбут амарах сүрэхтээх чугас доҕотторугар, бииргэ үөскээбит оҕо сааһын оҕолоругар, Убайаан оскуолатын кэлэктиибигэр, кэнники сылларга олус таһаарылаахтык үлэлээбит ДСЮШ, "Олимп" кэлэктиптэригэр, спорт кэммиттэргэ, иппит-такайбыт оҕолоругар, кинилэр төрөппүттэригэр,

«Саха-Такси», «Иис-Уус» кэлэктиптэргэ, 1971-1972 сылларга бүтэрбит кылааһынныыттарбытыгар, аймах-билэ дьоннорутугар, табаарыстарбытыгар бука барыгытыгар мунура суох улахан-улахан махталбытын тиэрдэбит.

Уһун дьоллоох олоҕу, үлэ-үтүгүгэр-үөрэххитигэр үрдүк ситиһиилэри, кытаанах доруубуйаны ис сүрэхпиттэн сүгүрүйэн туран баҕарабыт.

Ийэтэ, аҕата, бырааттара, кэргэнэ, оҕолоро.

ПРОДАЮ

► Тойота-Корона, 4 ВД, двигатель 3 С, на ходлу, в хорошем состоянии. 280 тыс.руб. Документы в порядке. **Тел. 89142429470. Только Ватсап.**

Үөһээ Дьаангы Боруулаабыттан төрүттээх, сааһыран баран дьылҕа хаан Нурбаҕа аҕалан «Сардаана» эбээлэр түмсүүлэригэр олус таһаарылаахтык музыкальнай сайааҕаччы быһыытын сылдьыбыт ытыктыыр, кэрэ киһибит

БОЖЕДОНОВ Алексей Тарасович
алтынны 5 күнүгэр уһун ыарахан ыарыыттан Дьокуускай куоракка сырдык тыына быһынна. Алтыһан ааспыт, билэр дьонго диринник курутууһун туран иһитиннэрэбит.
«Сардаана» эбээлэр түмсүүлэрэ.

Күндүтүк саныыр, убаастыыр учууталбыт
АЛЕКСЕЕВА Марфа Алексеевна
ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, бары аймахтарыгар дирин кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Үөрэнээччилэрэ, 11 «А» кылаас, 2003 с. выпуск.

Күндүтүк саныыр киһибит, сыбааппыт, СӨ тыатын хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, СӨ «Гражданской килбизн» бэлиэ хаһаайына, СӨ Бочуоттаах кырдыаҕа, «Почетный старейшина РС (Я)» знак хаһаайына, Нурба оройуонун Марха нэһилиэгин Бочуоттаах гражданина

Клим Данилович ДАВЫДОВ
84 сааһыгар уһун, ыарахан ыарыыттан бу олохтон барбытынан кэргэнигэр Мария Николаевна-ҕа, кийииппитигэр Ленаҕа, уолбутугар Боряҕа, бырааттарыгар Юраҕа, сиэннэригэр Климга, Ингаҕа, Арсенга, аймахтарыгар, табаарыстарыгар дирин кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Нурбаттан Татьяна Николаевна, кини оҕолоро, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ Нурбаттан, Маартан, Дьокуускай куораттан.

Антоновкаҕа олоҕорбут тыыл ветераннара Нурба, Олексеондурэ Романовтар сиэннэрэ, МАХАТ уола

РОМАНОВ Николай Николаевич

стрелковой отделение наводчика, 2023 с. балаһан ыйын 10 күнүгэр геройдуу хорсундук охсуһа сылдьан, тыына былдьаммытынан кэргэнигэр, оҕолоругар, дьүөгэбитигэр Татьяна Николаевна-ҕа, чугас дьоннорутугар, табаарыстарыгар хомолтобу тутун биллэрэбит. Төрөөбүт Мырылатын буора сымнаҕас тэллэх, сылаас суордан буоллун... Үйэлэр тухары Герой уолбут аата ааттана туруоҕа... Быдан дьылларга быраһаай, КОЛЯ...

Антоновкаттан Захаровтар, Константиновтар, Афанасьевтар, Павловскийтан Татьяна Харлампьевна, Сулбачыттан Зоя Петровна.

«Нурба»
И.о. Главного редактора
ДОРОФЕЕВА Лариса Кимовна

Учредители:
Правительство Республики Саха (Якутия)
ГАО РС (Я) «Сахапечать»
Издатель:
ГАО РС (Я) «Сахапечать»
Адрес издателя:
677000, г. Якутск,
ул. Орджоникидзе, 31, каб. 124
тел/факс: (8-4112) 34-39-17

Газета зарегистрирована в Управлении Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций Управления Роскомнадзора по Республике Саха (Якутия). Регистрационный номер ПИ № ТУ14-00551 от 03.06.2020 г.

Адрес редакции:
678450, РС(Я), Нюрба-нский район г. Нюрба, ул. Ленина, 37.
redakcia06@mail.ru
Телефоны:
менеджер по рекламе:
2-33-32,
+7-914-300-01-37

Отпечатано в редакционно-компьютерном комплексе редакции, типографии газеты «Нурба-Огни Нюрбы». Время подписания в печать по графику: 17.00, фактически: в 16.30. Объем 3 печ. л. Индекс ПИ 988. Тираж 683. Цена 38 руб. Газета выходит 1 раз в неделю: по четвергам на якутском (русском) языках. За содержание рекламы, объявлений и писем отпечаток рекламодатели и авторы. Мнение автора не всегда совпадает с мнением редакции.

Больше информации на сайте